

Кваліфікаційна робота

**МИТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ ПОШИРЕННЮ
КОВІД-19**

Ст. гр. ФМСзм-21

Григус Тетяна Михайлівна

Тернопіль – 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ.....	6
1.1. Сутність, принципи та основи здійснення митної політики держави.....	6
1.2. Функції та вплив митної політики на економіку.....	18
Висновки до 1 розділу.....	24
РОЗДІЛ 2. ПРАГМАТИЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРОТИДІЇ ПОШИРЕННЮ COVID-19.....	26
2.1. Вплив митної політики держави на обсяги експортно-імпорتنих операцій.....	26
2.2. Оцінка фіскальної ефективності митної політики.....	32
Висновки до 2 розділу.....	40
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА РЕАЛІЇ УКРАЇНИ	42
3.1. Пріоритетні напрямки вдосконалення управління митною політикою.....	42
Висновки до розділу 3.....	53
ВИСНОВКИ.....	55
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогодні стан митної політики України відіграє дуже важливу роль, оскільки має вплив на розвиток усіх секторів економіки нашої країни. Для України реалізація та ефективне функціонування митної політики є передумовою покращення стану митної та податкової системи, що суттєво вплине на соціально-економічний розвиток країни. Проте, сьогодні характеризується нестабільністю, війною на сході країни, від'ємним сальдо торгового балансу, збільшенням дефіциту зведеного бюджету України, трансформацією міжнародної торгівлі, що породжує зміну основних цілей у здійсненні митної політики.

В умовах воєнного стану в Україні, спаду виробництва, посилення фінансової нестабільності, пандемії коронавірусу процес побудови ефективної митної політики є надзвичайно актуальним. Адже стан митної політики належить до найважливіших індикаторів фінансової стабільності держави. Він є передумовою функціонування та розвитку національної економіки, забезпечення конкуруючої позиції на глобальному ринку, зростання обсягів доходів зведеного бюджету тощо через державний кордон України та пунктів контролю

Активізація інтеграційних процесів у регіонах світу і розширення інтеграції на територіях Європейського Союзу і країн СНД актуалізує завдання формування та функціонування митної політики в рамках Зони вільної торгівлі або Євразійського економічного союзу.

Питання розвитку теорії, організаційно-економічних і правових аспектів у сфері митної справи знайшли своє відображення в роботах вчених І. Дюмулена, А. Єршова, А. Козиріна, В. Кухаренко, Л. Лозбенко, В. Назаренко, В. Покровської, С. Халіпова. Разом з тим, наявні наукові дослідження, теоретичні розробки, пов'язані з вивченням митної справи стосуються окремих аспектів функціонування митної політики. У більшості робіт авторів питання

вдосконалення митної політики в умовах формування нових економічних кордонів не досліджувалася.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є розробка теоретичних і практичних аспектів розвитку митної політики в умовах пандемії COVID-2019 в Україні. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішення наступних завдань:

- дослідити сутність, принципи та основи здійснення митної політики;
- проаналізувати функції та вплив митної політики на економіку;
- охарактеризувати вплив митної політики держави на обсяги експортно-імпортних операцій;
- розглянути фіскальну складову митної політики;
- охарактеризувати підвищення ефективності митної політики у контексті Євроінтеграції та визначити пріоритетні напрямки вдосконалення управління митною політикою в умовах пандемії COVID-2019.

Об'єктом дослідження є митна політика України.

Предметом дослідження є сукупність економічних і пов'язаних з ними фінансових відносин, які виникають у процесі функціонування митної політики в умовах пандемії COVID-2019.

Методи дослідження. Основу дипломної роботи становлять сукупність загальнонаукових та спеціальних прийомів і методів наукового дослідження, а саме: метод логічно-теоретичного аналізу та історичний метод, метод кількісного та якісного порівняння (при оцінці механізмів функціонування митної політики держави, а також її впливу економічний розвиток і добробут країни), групування, графічний прийом, індукцію узагальнення і дедукцію при визначенні основних напрямів підвищення ефективності митної політики України в умовах європейського вибору. Інформаційною базою дослідження є матеріали Державної митної служби України, Державної служби статистики України, Національного банку України, Державного казначейства України,

статистичні дані опубліковані в періодичних виданнях і на офіційних сторінках інтернет-сайтів економічних і фінансових інформаційних агентств.

Інформаційна база роботи. Теоретично-інформаційну основу дослідження складають як вітчизняні, так і зарубіжні нормативно-правові документи, монографічні та наукові видання, дані статистичного характеру від Державної служби статистики України, Державної митної служби України, офіційних сайтів митних органів іноземних держав тощо.

Наукова новизна. У процесі дослідження одержані такі найбільш суттєві результати, які характеризують внесок у розробку проблеми, що досліджується, та конкретизують результати дослідження:

1. здійснено теоретичне обґрунтування змісту митної політики держави на всіх рівнях формування і реалізації зовнішньоторговельної політики;
2. ідентифіковано елементи митної політики з метою визначення пріоритетів України щодо її участі у просторових торгових системах;
3. визначено ключові напрями вдосконалення митної політики в умовах в умовах пандемії COVID-2019.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були апробовані на наступній конференції: XI Всеукраїнська науково-практична студентська конференція «Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів», м. Тернопіль, 2022 рік.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох логічно побудованих розділів, висновків, списку використаної літератури/ Загальний обсяг роботи становить 66 сторінок, наведено 7 таблиць, 15 рисунків та 68 літературних та інформаційних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

1.1. Сутність, принципи та основи здійснення митної політики України

Митна політика та її основний зміст є в основному узгодженими в багатьох країнах, що є наслідком інтеграційних процесів і розвитку гуманітарного законодавства, відкритості суспільств і посилення ролі та значення міжнародних відносин. Відповідно до ст. 2 Митної політики України МК є системою принципів і напрямів діяльності держави, що забезпечує її економічні інтереси та безпеку за допомогою нетарифних заходів митного та зовнішньоекономічного контролю.

Особливості трансформації української митної політики. З 1991 р. митна політика України пройшла кілька етапів розвитку: від впровадження «неконтрольованих» заходів ліберальної тарифної політики, до реалізації політики вибіркового протекціонізму та вступу до СОТ, що відкриває новий етап у контексті лібералізації. Реальність глобальної торгової системи. До речі, О. Гребельник у 2005 р. виділив чотири етапи розвитку митної системи України [6, с.98-101]. Зрозуміло, що за шість років діяльність української митної системи та уявлення про характер її діяльності зазнали певних змін. Тому, розглядаючи періодизацію О. Гребельника, пропонуємо виділити шість етапів (рис. 1.1). Перший етап, 1991-1993 роки, до початку 1993 року почали діяти радянські тарифи. Починаючи з 1993 р. (11 січня 1993 р.) було прийнято український єдиний тариф, а також значно лібералізовано систему зовнішньої торгівлі. Єдиним митним тарифом України на більшість товарних позицій було встановлено імпорتنі тарифи на рівні 0-10%. Була запроваджена жорстка митно-тарифна політика щодо експорту, що мотивувалося значно нижчими внутрішніми цінами відносно світових й приводило до активного вивезення

продукції та загострення проблеми дефіциту. Але це не вирішило проблем, а навпаки, збільшило тінізацію зовнішньоекономічної діяльності та корупцію.

Рис. 1.1. Етапи трансформації митної політики України [6]

Низка факторів, а саме: висока інфляція, знецінення національних валют, негативне сальдо платіжного балансу, зумовили необхідність лібералізації експортної діяльності. У цьому випадку акцент тарифної системи регулювання зовнішньоекономічних зв'язків став зміщуватися на імпорт.

Третій етап (1996-1997 рр.). Починаючи з 1996 року основним призначенням експортних податків є виконання регулюючої функції. Це пов'язано з необхідністю блокування експортних потоків важливих для національної

економіки сировини та напівфабрикатів для забезпечення оптимального завантаження державних підприємств. експорт (експорт) Мита в цей період застосовуються до великої рогатої худоби (75%), шкіряної сировини (30%), металобрухту (30%). З вересня 1999 р. також введено ставки вивізного мита на насіння деяких олійних культур - 23% (зменшення до 17% у 2001 році).

На початку 1996 р. у зовнішньоторговельній політиці відбулися серйозні зміни. Експортні мита відновлено на деякі товарні групи (шкури тварин, брухт чорних і кольорових металів). З лютого 1996 р. на багато видів експортної продукції були введені нові експортні обмеження та індикативні ціни. У частині митно-тарифного регулювання посилюються протекціоністські заходи під гаслом захисту вітчизняної промисловості та внутрішнього ринку.

Враховуючи євроінтеграційний вектор зовнішньої політики України, максимальну ставку імпортного мита у 2000 р. (за деякими винятками) було знижено до 25%. Також знижується ставка ввізного мита до рівня товарної назви зовнішньоекономічної діяльності (ТН ЗЕД).

У 2005 році були прийняті зміни до Закону України «Про тарифи», і окремі товари (сільськогосподарська продукція, продукти харчування, товари легкої та металургійної промисловості) були введені з нульовою ставкою податку, що в основному відповідало вимогам вступу України до СОТ. Фактично еволюція національних митних режимів відбувалася в контексті вступу до СОТ.

Шостий етап починаючи з 2008. У 2008 р. Україна приєдналася до СОТ і цей етап, з 2008 р. по сьогодні, є достатньо непростим в контексті економічного розвитку країни, тому що співпав з світовою кризою[6, с. 98-101].

На лібералізацію митної політики та системи України вплинув її вступ до СОТ. Звичайно, як ми неодноразово зазначали, цей процес відбувався і раніше, але вступ до СОТ – особливий період для зовнішньої торгівлі нашої країни.

Слід зазначити, що лібералізація митної політики не означає, що цей процес однозначно сприяє оптимальному захисту митної території країни. При оптимальному захисті митної території країни, ми розуміємо запровадження

такого тарифу та режим його застосування, в перспективі економіка країни отримує (принаймні не втрачає) свої конкурентні переваги на внутрішньому та зовнішньому ринках. Лібералізація має збалансувати та збалансувати інтереси країни, що є частиною митної політики України.

У наукових роботах українських вчених питання митної політики висвітлено у працях таких вчених, як І. Бережнюк, О. Гребельник, Т. Курило, А. Стельмашук, Т. Калінеску, А. Єршов, П. Пашко, В. Філатов та інших вчених.

Митна політика України є різновидом національної політики, основним завданням якої є забезпечення захисту національних інтересів України та національної безпеки у сфері політики, економіки, суспільства та довкілля. Митна політика ґрунтується на фундаментальних інтересах країни та відповідних аспектах політики національної безпеки та реалізується шляхом реалізації відповідних теорій, стратегій, концепцій та планів у різних сферах національної діяльності всередині країни та за кордоном, відповідно до існуючих законів та нормативні акти. Міжнародно-правові акти та практика. В основному порядок реалізації митної політики стосується переміщення товарів через митний кордон України фізичними та юридичними особами.

Однією з основних складових цієї політики є зовнішньоекономічна політика. Зовнішньоекономічна політика — комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування національної економіки у світовій економічній системі у формі лібералізму, надання можливості вітчизняній економіці отримати певні переваги на світовому ринку та захист внутрішнього ринку від потрясінь. Протекціоністські форми конкуренції за іноземні товари.

У ході діяльності країн світового ринку сформувалися певні інструменти захисту національних товаровиробників і внутрішніх ринків від недобросовісної іноземної конкуренції, а також доступу на зовнішні ринки. Значне зниження тарифних ставок та рівнів тарифного контролю призвело до більш ефективного та гнучкого протекціонізму у світовій торговельній системі, заснованого на нетарифних підходах до регулювання, які постійно змінюються, оновлюються та вдосконалюються. [2].

Національна митна політика України є різновидом національної політики, основною функцією якої є захист національних інтересів України та її національної безпеки у сфері політики, економіки, суспільства та довкілля. Митна політика ґрунтується на фундаментальних інтересах країни та відповідних аспектах політики національної безпеки, яка реалізується шляхом впровадження відповідних теорій, стратегій, концепцій і планів у різних сферах національної діяльності всередині країни та за кордоном, відповідно до чинного законодавства та нормативні акти. Міжнародно-правові акти та практика. В основному порядок реалізації митної політики стосується переміщення товарів через митний кордон України фізичними та юридичними особами.

Митна політика як система включає наступні складові (рис. 1.2): нормативно-правове забезпечення, інституційне забезпечення, інформаційно-аналітичне забезпечення, матеріально-фінансове забезпечення, матеріально-технічне та фінансове забезпечення.

Нормативно-правове забезпечення є основою для створення необхідних умов для реалізації митної політики. Інституційна підтримка стосується формування ефективної організаційної структури митниці.

Інформаційно-аналітичне забезпечення можна визначити як комплекс заходів, засобів і методів забезпечення митних органів необхідною інформацією шляхом збору, реєстрації, передачі, зберігання, обробки та надання інформації для прийняття необхідних управлінських рішень.

Належне функціонування всіх складових митної політики потребує матеріального та фінансового забезпечення. Забезпечити якісний персонал, а саме керівників і співробітників, які можуть відповідати за розробку та реалізацію нових ідей.

Для здійснення функцій митної політики необхідні методи та засоби митного контролю - це методи тарифного та нетарифного регулювання.

Основними історичними формами митної політики є політика національного протекціонізму та політика вільної торгівлі (лібералізації). До цього часу національна протекціоністська політика суперечила міжнародно-

правовій практиці регулювання торгівлі та митного регулювання, яку навряд чи можна знайти в чистому вигляді, і була замінена політикою вільної торгівлі. [8].

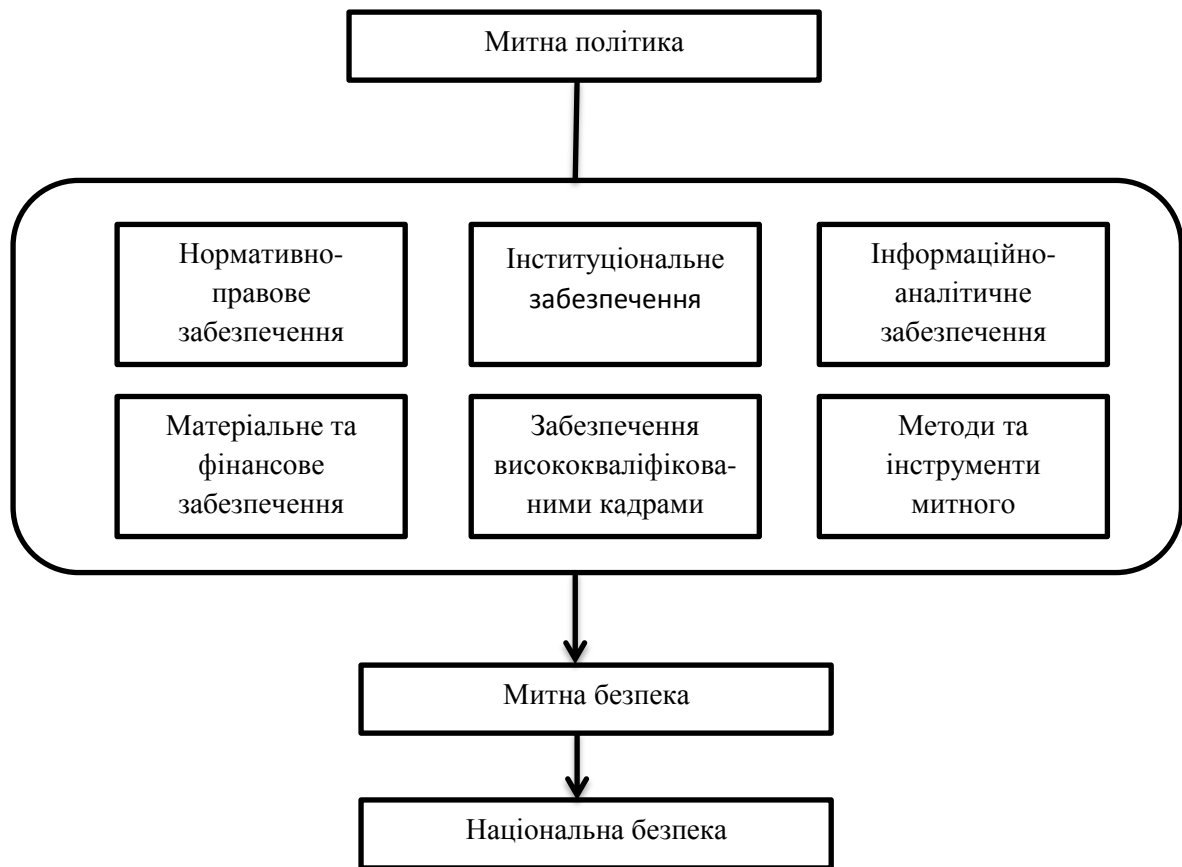

Рис. 1.2. Складові митної політики як системи*

*Джерело: складено автором на основі [8].

Ідеальний варіант політики вільної торгівлі базується на чотирьох фундаментальних свободах: вільний рух товарів, послуг, капіталу та людей, особливо створення рівних умов для вітчизняних та іноземних товарів, зниження ставок імпорتنих тарифів та усунення не тарифні обмеження тощо.

Як фактор національного розвитку становлення митної системи залежить від взаємодії об'єктивних і суб'єктивних причин. Оскільки організація митної системи є базовою політикою та частиною економічної системи країни, її реформування здійснюється відповідно до розвитку всієї економіки. Митна політика змінювалася в міру зміни типу і форми країни, що в свою чергу відображає роль митного органу в системі регулювання господарських процесів країни.

Процес створення митно-тарифної системи України відбувався впродовж великого історичного періоду формування державності. З часу проголошення 3 часів незалежності Україна самостійно створила власну митну систему та впроваджувала власну митну політику.

В Україні поняття «митна політика» вперше було введено згідно зі статтею 13 Закону про зовнішньоекономічну діяльність. Пізніше ця категорія отримала розвиток у статті 2 Митного кодексу України від 12 грудня 1991 р. № 1970-ХІІ, де наголошується, що Україна самостійно визначає митну політику. (асоціація)

З економічної точки зору об'єктом митної політики є об'єкт економічного впливу митного органу як суб'єкта митної політики, тобто товари, послуги, транспортні засоби, права інтелектуальної власності та фізичні особи, що перетинають митницю. Предметний об'єкт - митна агентська система як активний орган, що приймає та реалізує рішення у сфері регулювання зовнішньоекономічних відносин.

У тарифних відносинах об'єкт і суб'єкт економічної політики складають систему економічної політики (рис. 1.3.)

З точки зору цільового позиціонування тарифна політика — це широкомасштабна система заходів у сфері тарифних відносин у політиці, праві, економіці, організації тощо, спрямованих на реалізацію та захист обох сторін тарифів і тарифних відносин. Внутрішні та зовнішні економічні інтереси держави, з метою здійснення динамічних соціально-економічних перетворень в умовах становлення ринкових відносин.

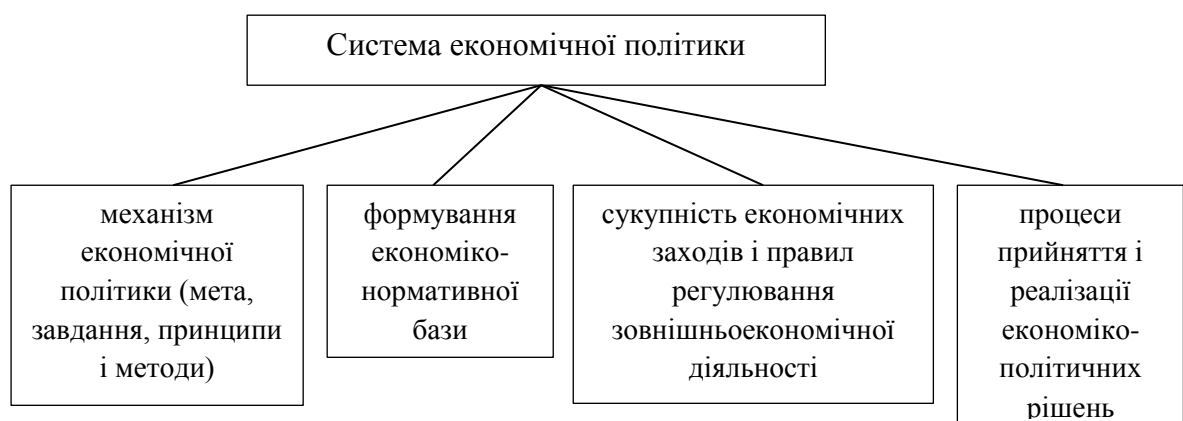

Рис. 1.3. Складові системи економічної політики

*Джерело: складено автором на основі [52]

Поняття митної політики слід розглядати в комплексі з системою заходів, які використовує країна для регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Тому митна політика є одним із важливих проявів національного суверенітету, як і територія, кордони та інші атрибути країни.

Таким чином, митна політика досягає економічних і політичних цілей, які визначаються національними інститутами, існуючою законодавчою базою та соціально-економічним напрямом суспільного розвитку. І аналізувати їх потрібно в комплексі.

Цілі поділяються на стратегічні (довгострокові) забезпечення нормального функціонування національної економіки в цілому та тактичні (короткострокові), що визначаються відповідно до поточних потреб.

З точки зору тактичних цілей дуже важливим є досягнення фінансових цілей. Проте стратегічним напрямом розвитку митної політики є регулятивна функція – створення конкурентного середовища як рушійного важеля ринкового механізму, в якому функціонує економіка. Тому головна мета митної політики має бути підпорядкована зовнішньоекономічній політиці країни з метою економічної стабільності та покращення за умови оптимального рівня основних макроекономічних показників.

Таким чином, необхідно визначити загальні економічні цілі національної митної політики, які є стратегічними, які специфічними, які визначають тактику, а які автономними. Наприклад, регулювання торгового дефіциту та дефіциту платіжного балансу тісно пов'язане зі змінами у співвідношенні попиту та пропозиції на деякі вітчизняні товари, крім прямого впливу на зовнішні борги та опосередкованого впливу на обмінний курс національних валют. внутрішнього ринку (тим більше, що тарифи обмежують його імпорт), тобто можна визначити рівень інфляції.

- Але слід зазначити, що в деяких абстрактних економічних ситуаціях митна політика може частково перешкоджати реалізації кінцевої мети. Це пояснюється тим, що митна політика має більш гнучкі засоби державного втручання для досягнення тактичних цілей, які можуть бути проміжним етапом у досягненні макроекономічної стабільності.
- На нашу думку, основними цілями митної політики сьогодні є:
 - ▪ забезпечення максимально ефективного використання засобів митного контролю та контролю торгівлі на митній території України;
 - ▪ участь у виконанні торгово-політичних завдань, пов'язаних із захистом внутрішнього ринку;
 - □ Стимулювати розвиток національної економіки;
 - ▪ сприяння здійсненню структурних перетворень та інших завдань економічної політики України.

Залежно від загальної економічної політики країни можуть бути сформульовані й інші завдання української митної політики.

Останнім часом у різних гілках влади відбулися кардинальні зміни, тому одним із факторів, що негативно впливають на ефективність митно-тарифної політики, є її неузгодженість у діях та протидія з боку різних гілок влади, що призводить до неспокою та неможливості повноцінно та ефективно реалізувати прийняті заходи. Часто ухвалення конкретних економічних програм і законів перетворюється на політичне протистояння законодавчої та виконавчої влади. І навпаки, неузгодженість дій різних гілок влади призвела до нецільового використання органів митно-тарифного регулювання, які враховують не загальноекономічні інтереси країни, а інтереси окремих фінансово-політичних груп. Особливо часто це трапляється, коли одним суб'єктам господарювання надаються тарифні преференції, а іншим – тарифікуються.

Формування та реалізація національної митно-тарифної політики є складним системним процесом, у якому беруть участь не лише суб'єкти

діяльності різних відомств державної влади: законодавства, управління та юстиції, а й безпосередні учасники міжнародних економічних відносин — підприємства. Ефективність митної політики залежить від гармонійного поєднання реалізації економічних інтересів усіх суб'єктів господарювання [55].

Лише розв'язавши основне протиріччя митно-тарифної політики, можна буде створити оптимальні умови для конкуренції: з одного боку, вона має сприяти розвитку конкуренції, вирішувати проблему монопольного імпорту, тобто реалізовувати наступальні функції, з одного боку, сприяти розвитку конкуренції, розв'язувати проблему монопольного імпорту, з іншого — реалізовувати наступальні функції. і забезпечити захист вітчизняних товарів. Виробники виконують захисну функцію від переважної іноземної конкуренції - з іншого боку.

Основним методологічним аспектом дослідження митно-тарифної політики є формулювання її засад. Ефективні рішення в митно-тарифних відносинах неможливо приймати без визначення концептуальних положень, тобто загальних засад митно-тарифної політики.

Ці принципи є об'єктивними і відображають певні закономірності функціонування системи.

Митні принципи – це основні поняття та закони, які відображають взаємозв'язок між різними об'єктами та суб'єктами митної політики та відображаються в реальному процесі виконання завдань митної системи.

Оскільки система митного нагляду є однією з основних функцій національної адміністрації, вона включена як до загальних (або основних) принципів усієї національної адміністрації, так і до конкретних принципів, на яких базується національна митна політика.

Ключові принципи включають наступне (рис. 1.4):

1) виключна юрисдикція України на її митній території; 2) виключна компетенція митних органів України щодо реалізації митної політики; 3) законність; 4) єдиний порядок пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон України; 5) системність; 6) оперативність 7) дотримання прав та охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб 8) гласність.

До специфічних засад, на яких базується державна митна політика, належать: уніфікація митної справи та митної політики як невід'ємної частини зовнішньоекономічної політики України та уніфікація митної території.

Сутність єдності митної та зовнішньоекономічної політики знаходить своє відображення у прийнятті заходів колективного захисту зовнішньої торгівлі, спільному формуванні методичного забезпечення, участі в роботі міжнародних торговельно-економічних організацій, проведенні науково-практичних конференцій, підготовці публікацій, підготовці інформаційно-консультаційних заходів, а також у прийнятті заходів колективного захисту зовнішньоекономічної діяльності. тощо

Уніфікація митного простору України у вигляді внутрішніх і зовнішніх територій і кордонів є одним із основоположних принципів митної політики України. Крім зазначеної митної території до складу митної території України входять штучні острови, розташовані у виключній економічній зоні українського моря, установки та споруди, на які поширюється виключна митна юрисдикція України.

На території України можуть створюватися вільні митні зони і вільні склади, території яких розглядаються як такі, що знаходяться поза митною територією України, за винятком випадків, визначених законодавством України та міжнародними законодавчими актами. Митний кордон можна визначити як кордон території, на якому діє єдине митне законодавство і ведеться єдиний статистичний облік зовнішньої торгівлі.

1.2. Функції та вплив митної політики на економіку

Соціально-економічний розвиток охоплює не лише економічну сферу, а й соціальну, культурну, політичну та інші сфери соціального та громадського життя. Отже, можна сказати, що соціально-економічний розвиток, соціально-економічний розвиток країни, не потребує використання як певного узагальнюючого показника для загальної характеристики результатів господарської діяльності всіх суб'єктів господарювання щодо постійне збільшення кількості. Виробляти товари та послуги для задоволення поточних і майбутніх суспільних потреб.

Визначення зовнішньоекономічної політики як економічної категорії вимагає звернення уваги як на наступ, так і на захист, наголошуючи на тому, що ефективність зовнішньоекономічної політики залежить від завдань наступу та захисту. Оскільки ці процеси тісно пов'язані між собою, реалізація наступальних функцій неможлива без розвитку явно виражених захисних функцій.

Координувати наступальні функції для отримання (в результаті участі у світових економічних відносинах) порівняльних і комплексних переваг країни, тобто для реалізації економічного потенціалу країни на світовому ринку.

Для країн, які беруть участь у міжнародних економічних відносинах, вирішуючи різноманітні проблеми, основною проблемою є збереження суверенітету. Це передбачає не лише політичну незалежність, а й економічний

суверенітет країни, що означає, що країна вільна у виборі форм і засобів підтримки та захисту своєї національної економіки від будь-якого іноземного втручання в економічну діяльність, у тому числі у сфері міжнародної діяльності. розподіл праці.

Виконувати захисну роль і формувати економічну структуру, яка відповідає національним інтересам і цілям зовнішньоекономічної політики (рис.1.5).

Слід підкреслити – зовнішньоекономічна політика є каталізатором трансформації ринку країни, безумовно стимулює розвиток у цьому напрямку, але основною основою побудови ефективної економічної системи є внутрішньоекономічні відносини. Завдяки ефективності зовнішньоекономічних зв'язків вдається вирішувати деякі передусім локальні завдання, але стратегічні питання реалізуються на рівні внутрішньоекономічних відносин.

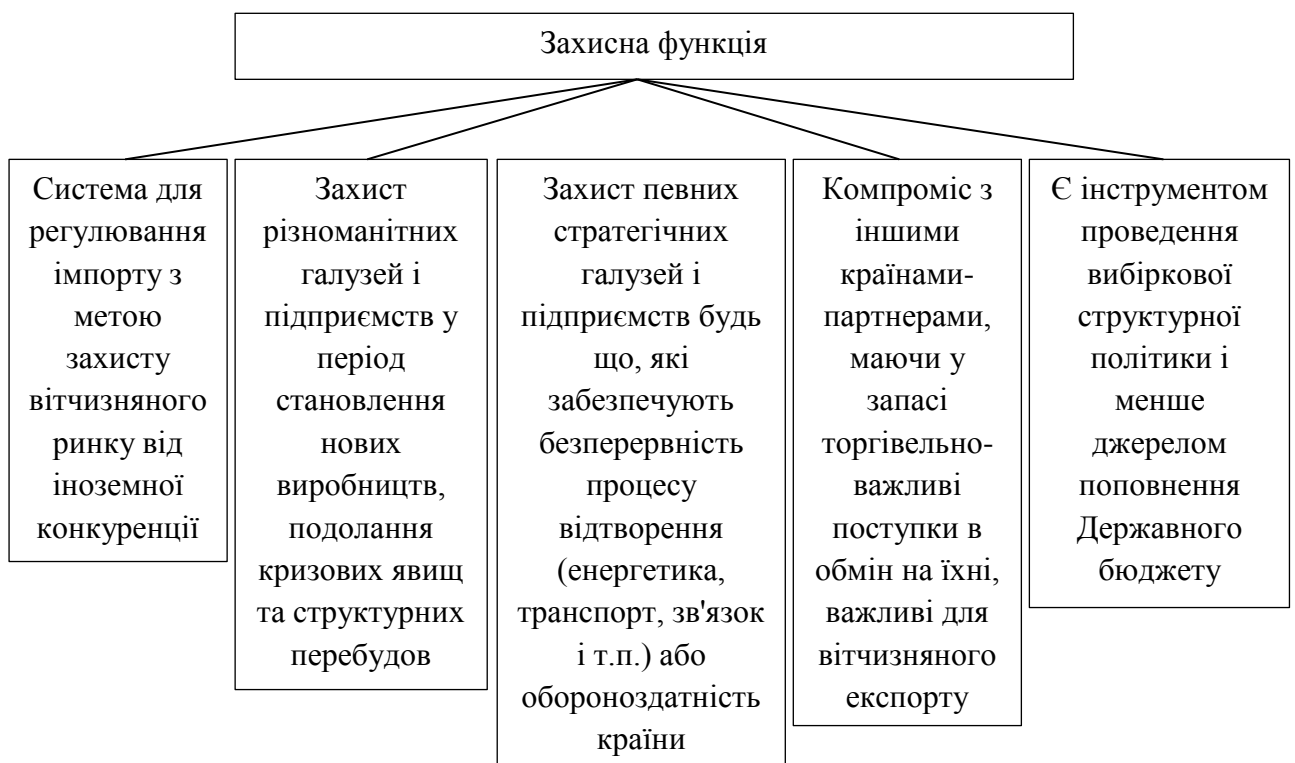

Рис. 1.5. Основні причини ведення та підтримання захисної функції*

*Джерело: складено автором на основі [34].

Митна політика є найефективнішою системою здійснення функцій оборони та правопорушення країни. Митна політика завжди була тісно пов'язана з національною політикою.

Важливо розглядати економічний розвиток і економічне зростання і як загальний результат економічної діяльності, і як процес економічної діяльності, що протікає систематично і безперервно на всіх рівнях економічної системи. Такий підхід запобігає спрощенню ситуації, що веде до можливості достатньо детального та послідовного розгляду проблеми.

Слід також враховувати, що стабільне економічне зростання можливе за умови оптимізації та налагодження системи управління економікою та загальнодержавної системи управління. Крім того, національні механізми регулювання мають займати важливе місце в цій системі та бути достатньо ефективними та гнучкими.

Необхідно акцентувати увагу на тому, що основним універсальним ресурсом для забезпечення вчасно ефективного функціонування державних механізмів, спрямованих на економічне зростання, є валютно-фінансові потоки. Грошовий потік - це фактично безперервний рух, пов'язаний з накопиченням і використанням певних фінансових і грошових ресурсів. Дуже важливі фінансові кошти, акумульовані державою і доступні для використання. В основному бюджеті країни акумульовані грошові та фіскальні доходи, розподілені та використані на відповідні потреби країни протягом певного періоду часу, можна розглядати як основне джерело забезпечення економічного зростання країни.

Відомо також, що державний бюджет отримує доходи за рахунок податків та інших надходжень від зовнішньої та внутрішньої господарської діяльності суб'єктів господарювання. Фінансове існування держави та її можливості для розвитку – за рахунок податкової та митної тяганини. Розмір державного бюджету прямо чи опосередковано залежатиме від якості масштабів зовнішньої та внутрішньої економічної діяльності, від яких залежатиме майбутнє економічне зростання країни.

Тим не менш, залежність між спроможністю та станом державного бюджету та економічним зростанням є обґрунтуванням того факту, що держава повинна не лише зосереджуватися на тому, у якому напрямку державні кошти спрямовуються на різні потреби економіки та інших сфер, але й водночас трактування дохідної частини бюджету має бути раціональним і обґрунтованим.

Зовнішньоекономічна політика країни має знаходити відображення в її митній політиці, тому важливо вивчати її вплив на економічне зростання, у тому числі у зв'язку зі зміною заходів лібералізації, що здійснюються переважно через механізми СОТ. Крім того, Україна є членом Світової організації торгівлі, яка певним чином накладає певні обмеження на її митно-тарифну політику.

У загальному розумінні митну політику можна розглядати як комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування митних кордонів і захист національних інтересів і національної безпеки країни у зовнішньоекономічній сфері. Виходячи з такого тлумачення, у попередній редакції Митного кодексу України, прийнятій у 2002 році, було закріплено визначення митної політики як системи принципів і напрямів діяльності держави щодо забезпечення її економічних інтересів і безпеки, а також митної справи. мита та нетарифні заходи.

Подальші дослідження уточнюють та розширюють розуміння митної політики, доповнюючи загальні заходи відповідними цілями, функціями та механізмами діяльності держави у сфері митно-економічних відносин.

Серед функцій митної політики держави сьогодні можна визначити наступні базові складові елементи (рис.1.6.): фіскальна функція; економічно-регуляторна функція; захисна функція; контрольно-організаційна функція; інформаційно-статистична функція; міжнародно-політична функція.

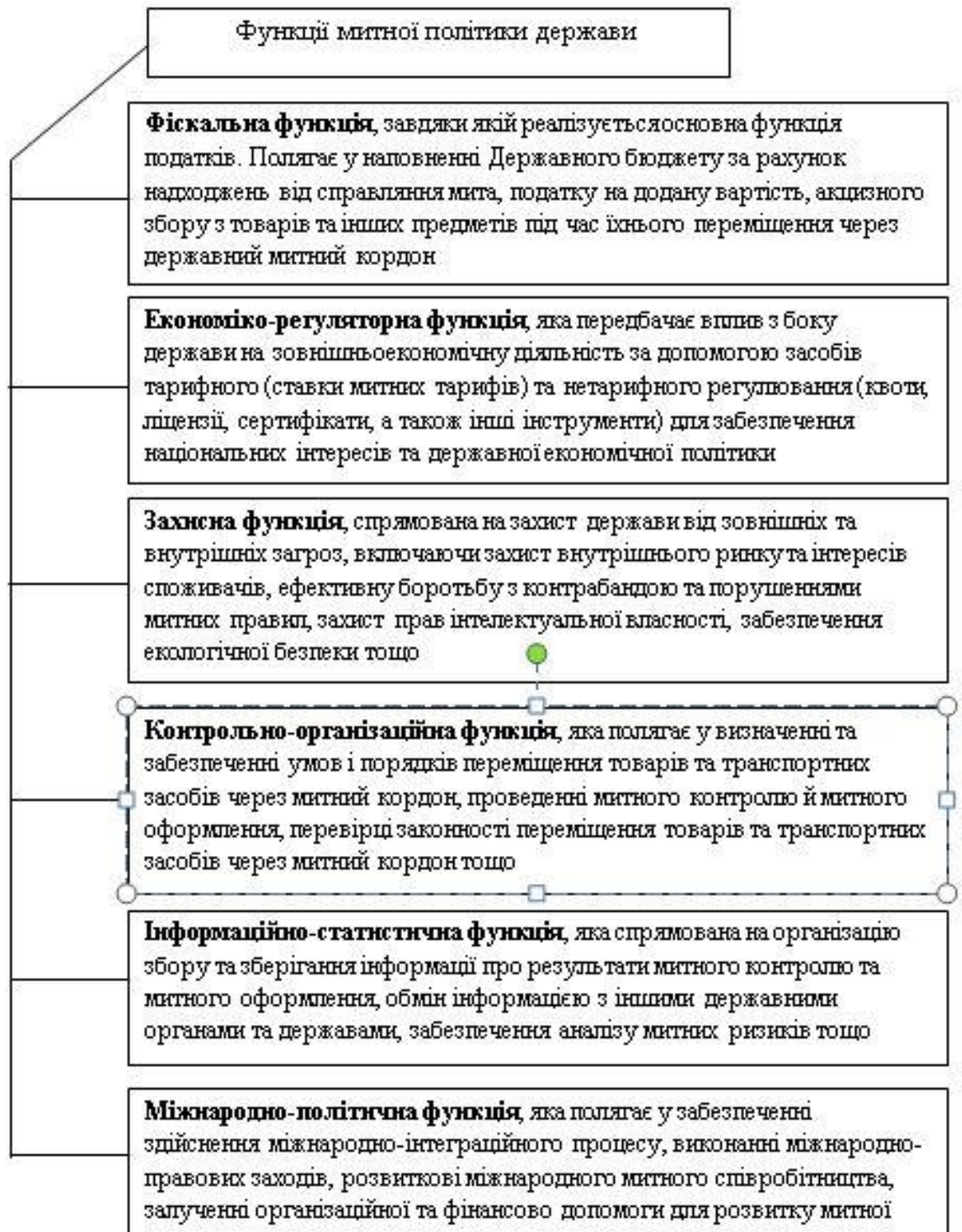

Рис. 1.6. Функції митної політики держави

*Джерело: складено автором на основі [20]

Очевидно, що частина цих функцій безпосередньо впливає на наповнення Державного бюджету і фінансування потреб для забезпечення економічного зростання країни.

Зрештою, митна політика для економічного зростання полягає у пошуку такої комбінації обмежень і свобод, яка приносить найбільші теперішні та майбутні вигоди суспільству. Забезпечення економічного зростання можна розглядати як важливий специфічний економічний ресурс для цього суспільного блага.

Питання взаємозалежності національних економік і міжнародних процесів, їх крихкості та вразливості до зовнішніх факторів є актуальним з точки зору загрози зриву, яка існує в національних економічних системах. Цьому сприяла поява та розвиток транснаціонального капіталу, заснованого на європейських грошових ринках, транснаціональних банківських та офшорних банківських системах, які дозволили миттєвий потік грошових ресурсів на шкоду не лише національним економікам, а й національним інтересам. У цих умовах держави розробляють концепції національної безпеки на основі міжнародних і національних правових норм.

В умовах лібералізації зовнішньоекономічної діяльності лише ефективна митна система, що відповідає світовим стандартам, може стати вирішальним чинником інтеграції національної економіки у світову.

Міжнародні торгово-економічні відносини є неодмінною передумовою успішного розвитку країни. Це свідчить про наявність правового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності та вимагає кардинальних змін у внутрішньому та зовнішньоекономічному середовищі країни. Найважливішою особливістю розвитку національних механізмів управління зовнішньоекономічною діяльністю майже в усіх країнах світу є їх висока правова забезпеченість, тобто національні заходи управління базуються на нормативно-правових актах, які визначають межі поведінки, адміністративні повноваження у сфері ЗЕД, та права та обов'язки суб'єктів господарювання

У рамках історичних змін у системі міжнародних відносин українське суспільство переживає серйозні політичні та економічні зміни, від епохи протистояння до епохи відкритої співпраці. Враховуючи своє геополітичне положення, історичний досвід, культурні традиції, багаті природні ресурси,

потужний економічний, науково-технічний та інтелектуальний потенціал, Україна може стати впливовою світовою державою, здатною забезпечити політичну та економічну стабільність у Європі та світі відігравати важливу роль. Україна спирається на свої корінні національні інтереси, відповідно до яких визначає принципи, напрями, пріоритети та функції своєї зовнішньої політики. У цьому контексті стає важливим оптимізувати вигоди, які моя країна отримує від міжнародної інтеграції, і загрози, які вона створює.

Висновки до 1 розділу

Національна митна політика України є різновидом національної політики, основною функцією якої є захист національних інтересів України та її національної безпеки у сфері політики, економіки, суспільства та довкілля. Митна політика ґрунтується на фундаментальних інтересах країни та відповідних аспектах політики національної безпеки та реалізується шляхом реалізації відповідних теорій, стратегій, концепцій та планів у різних сферах національної діяльності всередині країни та за кордоном, відповідно до існуючих законів та нормативні акти. Міжнародно-правові акти та практика. В основному порядок реалізації митної політики стосується переміщення товарів через митний кордон України фізичними та юридичними особами.

Митну політику слід розглядати як систему принципів і напрямків діяльності країни, забезпечення її економічних інтересів і безпеки за допомогою тарифних і нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі.

Конкретні завдання, які вирішує держава в процесі реалізації державної митної політики, визначають відповідні функції Держмитслужби України: фінансову, регулюючу, захисну.

Сутність функцій, передбачених національною митною політикою, полягає в наступному:

- Фіскальна функція - Поповнює державний бюджет за рахунок збору мита, ПДВ, акцизів на товари та ін. Такі митні платежі слід відрізнити від

зазначених вище зборів, таких як: плата за митне оформлення, плата за зберігання на митному складі, плата за митне супроводження тощо. Ці платежі не виконують фіскальної функції, а є митними послугами;

- Регулююча функція - полягає у впливі держави та її компетентних органів на зовнішньоекономічні відносини за допомогою економічних та адміністративних засобів з метою регулювання останніх з метою забезпечення національних інтересів та інтересів вітчизняних товаровиробників, а також створювати з ними сприятливі умови зовнішньоекономічних зв'язків, забезпечувати реалізацію державної політики в економічній сфері та виконання міжнародно-правових зобов'язань країни. Це положення реалізується шляхом встановлення мит і тарифних ставок, ліцензування, квотування та встановлення інших нетарифних обмежень;

- захисна функція – спрямована на захист держави від зовнішніх загроз: захист національної безпеки держави, підтримання миру та міжнародної безпеки, суспільного порядку, моральності, захист внутрішнього ринку, забезпечення екологічної безпеки, захист інтересів споживачів, створення умов для підтримання законності щодо порядку переміщення через митний кордон України товарів, ефективної боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, сприяння боротьбі з міжнародним тероризмом, злочинністю тощо.

РОЗДІЛ 2.

ПРАГМАТИЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРОТИДІЇ ПОШИРЕННЮ COVID-19

2.1. Вплив митної політики держави на обсяги експортно-імпорتنих операцій

11 березня 2020 року Всесвітньою організацією охорони здоров'я була оголошена пандемія COVID-19. Вона суттєво вплинула на практично всі галузі економіки та сфери життєдіяльності країн світу, в тому числі на здійснення митної справи. Це стало справжнім викликом для Всесвітньої митної організації (ВМО). Дана організація одразу відреагувала на ситуацію, виконавши ряд дій:

- Повідомлення Генерального секретаря ВМО, у якому йшлося про необхідність досягнення балансу між запобіганням і боротьбою з поширенням COVID-19 та забезпеченням безперервності ланцюгів поставок та пошуку практик митних адміністрацій в умовах пандемії. Окремо було акцентовано увагу митних адміністрацій щодо вжиття необхідних заходів для захисту персоналу;

- створення на веб-сайті ВМО спеціальної веб-сторінки, присвяченої коронавірусу;

- підготовка спільно з Всесвітньою організацією охорони здоров'я «Класифікаційного довідника з кодами ГС медичних товарів для боротьби з Covid-19 (орієнтовного на той час)»[51].

Зміни в торговельній політиці України та інших країн, введені обмеження у зв'язку із COVID-19 вплинули на обсяги зовнішньої торгівлі України.

Сукупний обсяг експорту товарів у 2019 р. з показником 50054,6 млн. дол. є нижчим за показник у 2014 р. який становив 53901,7 млн. дол., наведені дані показують слабкі позиції вітчизняних експортерів та розбалансованість дій держави у відповідному секторі. За досліджуваний період експорт з України

переважав імпорту лише один раз в 2015 р. на суму 610,7 млн дол..(рис. 2.1).

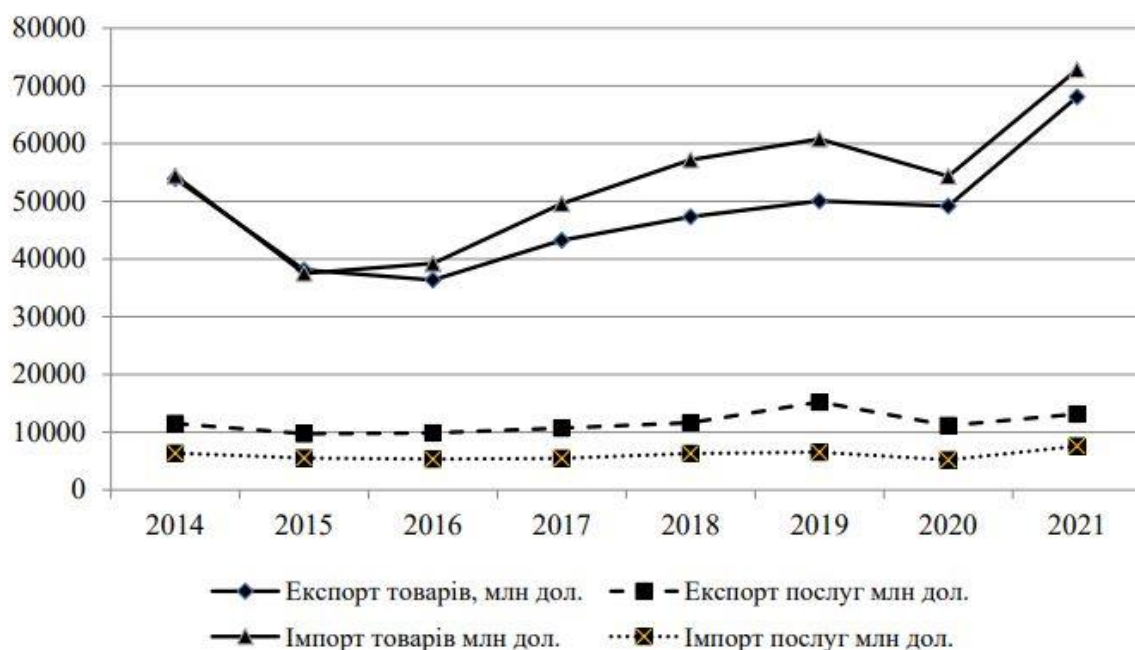

Рис. 2.1. Динаміка експорту/імпорту товарів та послуг в Україні за 2014–2021 рр.

*Джерело: розроблено автором на основі [33]

Аналіз експортно-імпортової діяльності України в контексті її зовнішньої торгівлі є дуже важливий в умовах кризи спричиненої пандемією.

Досліджуючи загальний вартісний обсяг експорту та імпорту товарів і послуг в Україні, ми можемо зазначити як позитивні так і негативні тенденції його розвитку (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Товарообіг України у 2017 – 10 міс. 2021 роках, млн. дол. США

Рік	Товарообіг	Сальдо	Імпорту	Експорт
2017	92797	-6277	49537	43260
2018	104204	-9547	56875	47329
2019	110476	-10353	60414	50061
2020	103429	-5040	54234	49195
10 місяців 2021	111872	-2938	57405	54467

*Джерело: розроблено автором на основі [33]

Дані таблиці 2.1 свідчать, що у 2020 році всього товарів та послуг порівняно з 2017 роком було експортовано та імпортовано на 13,72% та 9,48% більше відповідно і у грошовому виразі це склало 5935 та 4697 млн. дол. США.

Пандемія COVID-19 призвела і до скорочення зовнішньої торгівлі України. У січні грудні 2020 р. експорт товарів становив 49 195 млн. дол. США або 98,27 % порівняно із січнем-груднем 2019 року, імпорт – 54 234 млн. дол. США або 89,77 %.

Виходячи з вартості експорту та імпорту товарів та послуг нами було здійснено розрахунок коефіцієнта покриття експортом імпорту (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Динаміка коефіцієнта покриття експортом імпорту, 2017 – 10 міс. 2021 рр.

*Джерело: розроблено автором на основі [33]

Позитивний, якщо покриття розетки більше 1, негативний, якщо менше 1. За оцінками, коефіцієнт покриття імпортом та експортом сфери послуг у 2020 році становить 0,90, що свідчить про те, що імпорт перевищує експорт, тобто спостерігається дефіцит зовнішньої торгівлі.

У сучасних ринкових умовах надходження від зовнішньоекономічної діяльності відіграють важливу роль у мобілізації грошових ресурсів загального бюджету України. Тарифи, податки та збори є основою формування прибутку зовнішньоекономічної діяльності, оскільки тарифи є одним із основних інструментів коригування національних тарифів і тарифної політики.

Фіскальний стан країни значною мірою визначається податковими надходженнями, які складають певну частку державного бюджету України. Крім того, тарифи відіграють дуже важливу роль у регулюванні економіки країни.

Аналіз динаміки митних надходжень до Державного бюджету України протягом останніх років наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка надходжень від митних платежів до Державного бюджету України у 2018–2020 рр., млрд. грн.

Статті доходів	2018	2019	2020
Сума надходжень до Державного бюджету	339,2	357,1	534,7
ПДВ із вироблених в Україні товарів	84,2	80,7	108,1
ПДВ з ввезених на територію України товарів	96,6	107,3	138,8
Акцизний податок з ввезених на територію України підакцизних товарів	8,9	16,9	24,3
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	26,4	28,1	38,8
Ввізне мито	13,3	12,4	39,9
Вивізне мито	0,1	0,2	0,4
Єдиний збір	0,2	0,2	0,2

*Джерело: розроблено автором на основі [63]

Податкові надходження подвоїлися протягом досліджуваного періоду, але, незважаючи на це, ці надходження були нестабільними (табл. 2.2), що свідчить про те, що, незважаючи на модернізацію податкової системи, фіскальний потенціал податків використовується недостатньо. Податкові пільги, ухилення від сплати податків, недоліки управління, податкові борги. Таким чином, оподаткування відіграє важливу роль у реалізації функцій держави щодо регулювання економічних процесів, оскільки податкові надходження складають близько 82% загального обсягу державного бюджету України.

У таблиці подано перехресний аналіз динаміки оподаткування міжнародної торгівлі та зовнішніх операцій у зведеному бюджеті України з 2016 року. 2.3.

Як бачимо з таблиці є тенденція щодо зростання надходжень податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції як в гривнях, так і в іноземній валюті. В середньому кожного року такі надходження зростають на 2 508,88 млн. грн.

Таблиця 2.3

Горизонтальний аналіз надходжень податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції до Зведеного бюджету України за 2016–2020 роки

Показники	2016	2017	2018	2019	2020
Сума податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції в млн. грн	20370,98	24541,81	27076,62	30086,00	30406,50
Абсолютне відхилення, млн. грн	-	+4170,83	+2534,81	+3009,38	+320,5
Темп приросту, %	-	+20,47	+10,33	+11,11	+1,06
Середній курс грн. щодо дол. США	25,55	26,60	27,20	25,85	26,96
Сума ЄП в млн. дол. США	797,29	922,62	995,46	1163,87	1127,84
Абсолютне відхилення, млн. дол. США	-	+125,33	+72,84	+168,41	-36,03
Темп приросту, %	-	+15,72	+7,89	+16,92	-3,09

*Джерело: розроблено автором на основі [63]

Найбільше відхилення податкових надходжень від міжнародної торгівлі та закордонних операцій у 2019 році відбулося переважно через зміцнення курсу гривні на світовому валютному ринку цього року. Натомість найменше відхилення від попереднього року відбулося у 2020 році. Це, в свою чергу, може бути пов'язано з глобальною кризою, яка виникла в ході цінової війни між Росією і країнами ОПЕК за нафту, яка призвела до обвалу всіх бірж світу. Зокрема, однією з причин негативного впливу на оподаткування зовнішньої торгівлі та зовнішніх операцій у зведеному бюджеті України на 2020 рік можна назвати карантин в Україні, який змусив скоротити діяльність більшості платників податків.

На рисунку 2.3 представлено показники пере- чи недовиконання надходжень податків до Зведеного бюджету України на міжнародну торгівлю та зовнішні операції. Так, у 2016–2017 рр. відбувалось незначне перевиконання податкових надходжень до Зведеного бюджету України. В середньому цей

показник становив 4,025% перевиконання бюджету в рік проте, у 2019–2020 рр. спостерігалось недовиконання бюджету щодо залучення податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції, основною причиною якого стало поширення коронавірусу та впровадженням карантину в Україні.

Рис. 2.3. Оцінка показників пере- або недовиконання Зведеного бюджету України у розрізі податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції протягом 2016–2020 рр., %

*Джерело: складено на основі [64]

Сьогодні існує багато проблем, які перешкоджають лібералізації міждержавних економічних відносин і обмежують зростання економіки, інтегруючи їх в єдиний господарський комплекс: прикордонні формальності, адміністративні умови, відмінності в митних і податкових режимах, технології, охорона здоров'я та навколишнє середовище. норм і стандартів в Україні та країнах ЄС. Їхні рішення стануть новими каталізаторами інтеграції та посилять відповідні тенденції [8].

Слід зосередитися на пошуку найпростішого рішення для оформлення товарів і товарів, які перетинають митний кордон України. Певною мірою це може бути чинником розвитку вітчизняних виробників, оскільки підвищення рівня та якості організації митного контролю спрямоване на створення всіх необхідних умов для широкого доступу вітчизняних виробників на зовнішні ринки. [9].

Отже, в умовах поширення COVID-19 важливим є розробка заходів, які б позитивно вплинули на роботу Держмитслужби України. Пандемія гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARSCoV-2, стала тим фактором, який змусив весь світ переглянути не лише свої прогнози розвитку, свою короткострокову економічну та соціальну політику, але і по іншому підійти до формування власних пріоритетів на довгостроковий період. Уроки, винесені людством з цієї пандемії, можуть змінити не лише моделі управління у майбутньому, але і соціальну поведінку людства.

2.2 Оцінка фіскальної ефективності митної політики

Майже всі країни світу державним регулюванням перешкождали вільному розвитку міжнародної торгівлі. Класичним методом регулювання зовнішньої торгівлі є тариф, який за характером своєї функції належить до економічних засобів регулювання зовнішньої торгівлі.

Але на практиці більша кількість мит і тарифів, які необхідно сплачувати в процесі зовнішньоторговельних операцій, передбачає нагляд за ЕЗ. Тому, з точки зору Г. Гусейнкової та Р. Петухової, підхід до митного регулювання слід трактувати ширше, ніж у законодавстві про митне регулювання, а саме як валютне податкове регулювання, зменшуючи штрафні санкції за сплату цих податків до впливати на певну діяльність податкових контролюючих органів [8].

Одним із головних завдань митної політики є забезпечення формування доходної частини бюджету, що дозволить державі виконувати покладені на неї функції. В імпортно-експортному бізнесі товари та послуги обкладаються митом, податком на додану вартість, а деякі види також обкладаються акцизним податком.

Зазначений вид податку є непрямим, оскільки кінцевим платником є споживач товару, на нього зазначений податок перераховується шляхом

надбавки до ціни. Тож які фіскальні наслідки наповнення державного бюджету на ефективність зовнішньоекономічної діяльності нашої країни.

Для цілей нарахування ПДВ базою оподаткування імпортованих товарів (у тому числі товарів, наданих нерезидентами на умовах товарного кредиту) є договірна (контрактна) вартість таких товарів, але не нижче митної вартості цих товарів. , визначені відповідно до митного законодавства з урахуванням митних зборів та акцизів, підлягають сплаті та включаються до ціни товару. Тому, доцільно розглянути частку ПДВ з імпортних товарів у структурі доходів Державного бюджету за 2016 – грудень 2020 рр. (рис. 2.4).

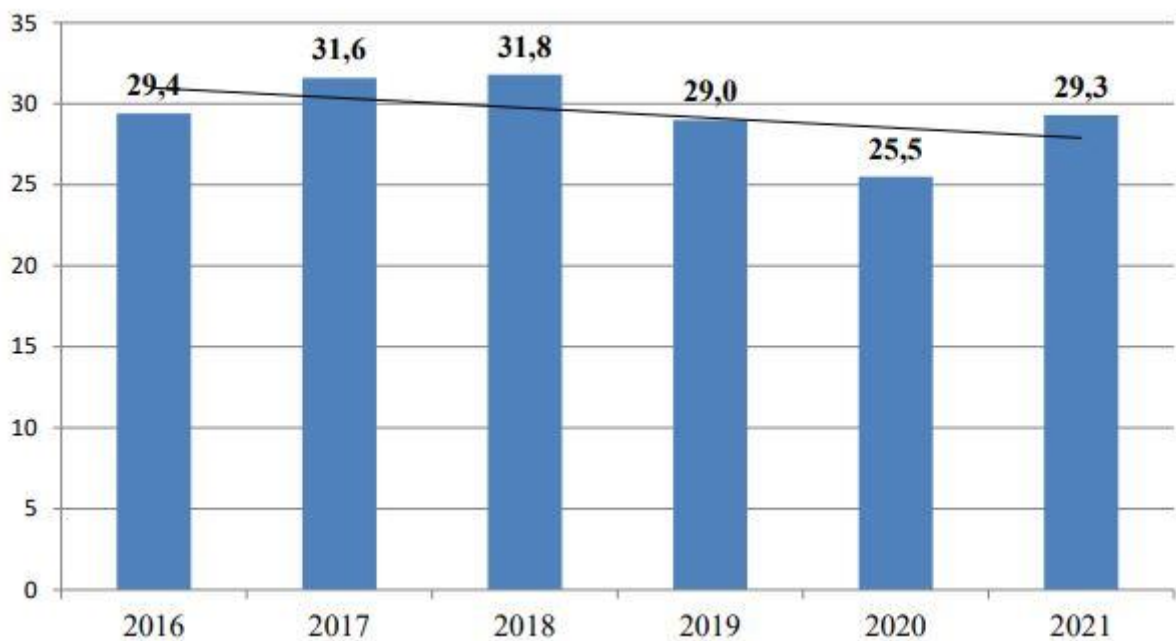

Рис. 2.4. Частка ПДВ з імпортних товарів у структурі доходів Державного бюджету за 2016–2021 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [67]

Питома вага надходжень податку на додану вартість з ввезених на територію України товарів у структурі доходів Державного бюджету у січні-листопаді 2020 року зменшилась до 25,8%, а у 2016 р. становила – 29,4%, у 2017 р. – 31,6%, у 2018 – 31,8%, у 2019 р. – 29,0 %. Фактичні надходження від ПДВ з ввезених на територію України товарів до державного бюджету за 2019 р. становили 289760,4 млн грн, у тому числі до загального фонду – 287388,4

млн грн. Зокрема, звільнення від оподаткування податком на додану вартість операцій з ввезення на митну територію України вітроенергетичних установок, сонячних панелей та трансформаторів з 01.01.2019 призвело до втрат бюджету близько на 8,9 млрд. грн. [10]

Крім того, акцизний податок сплачується не на всіх стадіях просування товару від виробника до споживача (як ПДВ), а лише один раз – при їх реалізації (як правило, першій) чи ввезенні на територію України (рис. 2.5).

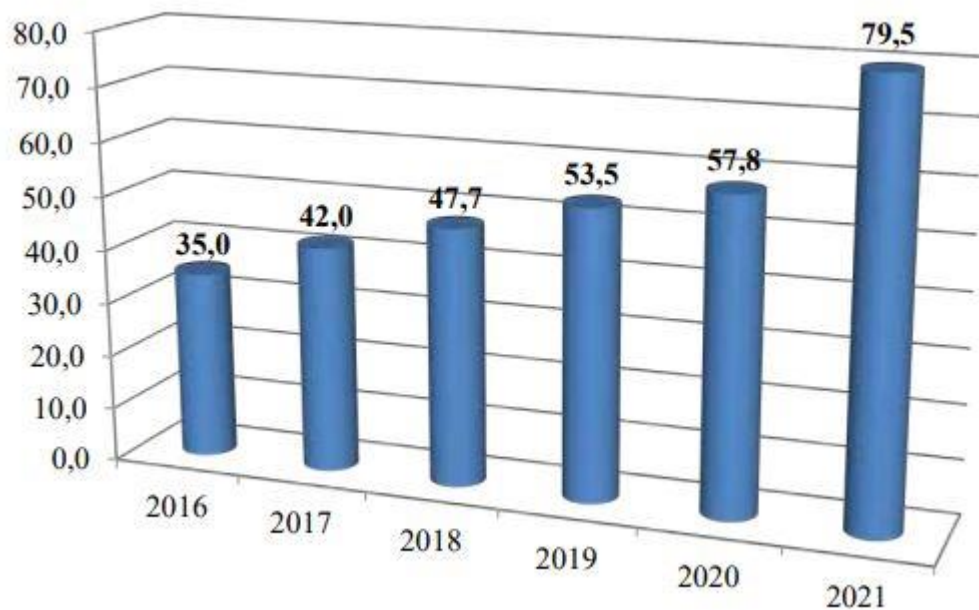
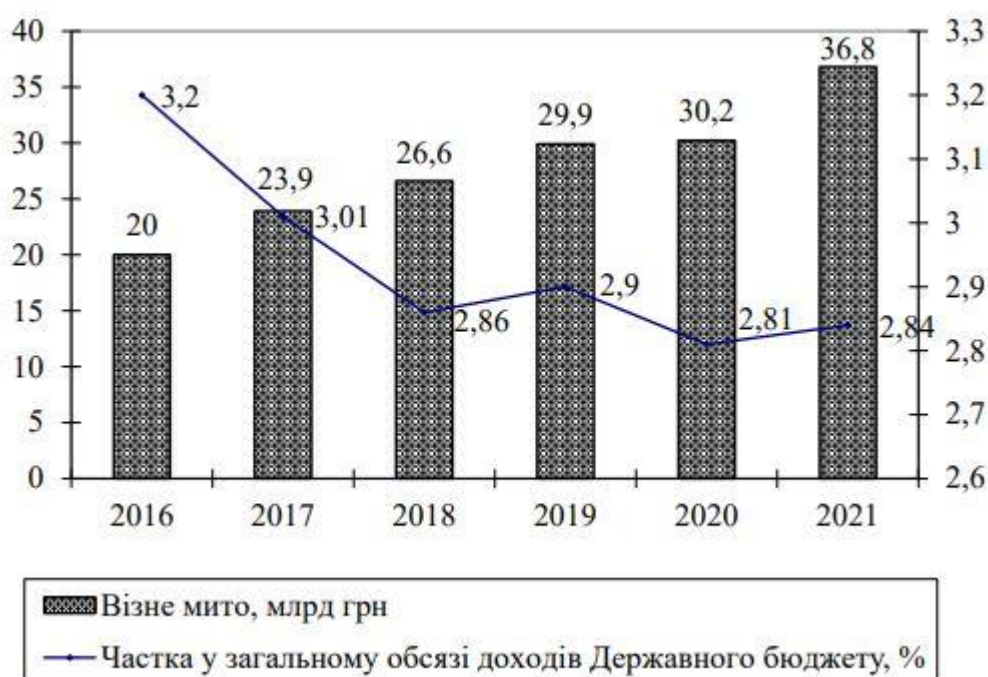

Рис. 2.5. Динаміка надходження акцизного податку від ввезених на територію України товарів, млрд. грн.

*Джерело: розроблено автором на основі [65]

Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) до державного бюджету у 2019 р. надійшов у сумі 53,5 млрд грн. Зростання надходжень акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) до державного бюджету у 2019 р. порівняно з 2018 р. пояснюється зростанням обсягів імпорту деяких підакцизних товарів у 2019 р., зокрема виноробної продукції на 21,5 %, лікеро-горілчаних виробів – на 5,9 %, тютюнових виробів – на 16,5 % [10]

Досліджуючи питання що стосується наповнення бюджету, доцільно звернути увагу на структуру об'єктів, з яких було сплачено акцизний податок за 2019 р. (рис. 2.6).

2.6. Обсяги та частка ввізного мита у структурі доходів Державного бюджету за 2016–2021 рр.

*Джерело: розроблено автором на основі [65]

Якщо акцентувати увагу на інструментах управління зовнішньоекономічною діяльністю, то доцільно розглянути ввізне (імпортне) мито, яке нараховується на товари при їх ввезенні на митну територію України.

Обсяг надходжень ввізного мита до бюджету у 2019 р. дорівнював 29855,4 млн. грн. Укріплення офіційного обмінного курсу гривні, який у середньому за 2019 р. становив 25,8 грн./дол. США при врахованому в бюджеті середньорічному прогнозованому обмінному курсу на 2019 рік – 28,2 грн./дол. США вплинуло на недовиконання надходжень до бюджету сум ввізного мита. У 2019 р. відносно 2018 р. надходження ввізного мита зросли на 12,4 %, або на 3295 млн. грн., що обумовлено зростанням обсягу імпорту товарів на 6,3%.

Зміни в торговельній політиці України та інших країн, введені обмеження у зв'язку із COVID-19 вплинули на всі сфери життєдіяльності країни, в тому

числі на роботу Державної митної служби, обсяги переміщення товарів і транспортних засобів, оформлення митних декларацій та інших митних документів посадовими особами митниць (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Обсяги пропуску через митний кордон України транспортних засобів і товарів у 2019–2021 рр.

Суміжна країна/ділянка митного кордону України	Одиниця виміру	2019р.	2020р.	2021р.
Пропущено транспортних засобів:				
Всього кордон з країнами ЄС	млн. од.	9,68	5,04	6,39
Всього кордон з країнами СНД	млн. од.	8,23	3,73	4,02
Через морські пункти пропуску	млн. од.	0,09	0,10	0,14
Через авіаційні пункти пропуску	млн. од.	0,15	0,06	0,11
Пропущено товарів:				
Всього кордон з країнами ЄС	млн. тонн	43,48	40,68	49,62
Всього кордон з країнами СНД	млн. тонн	73,69	64,38	73,66
Через морські пункти пропуску	млн. тонн	211,89	228,73	209,63
Через авіаційні пункти пропуску	млн. тонн	0,06	0,05	0,08

*Джерело: розроблено автором на основі [66]

Порівняно з 2019 роком загальна кількість транспортних засобів, які в'їжджають до ЄС через митні кордони України у 2020 році, зросла більш ніж утричі, або на 106%, з 138 тис. до 6,7 млн. У 2021 році кількість морських і авіаперевезень дещо покращиться і досягне 140 тис. одиниць. до 110 000 шт. У порівнянні з країнами СНД вантажопідйомність коливається від 8,23 млн. авт. У 2019 році він досяг 4,02 мільйона одиниць. 2021 рік. Проте за вантажними перевезеннями торговельні відносини з країнами СНД значно перевищують торгові відносини з країнами ЄС, про що свідчать дані таблиці. 2.1. У результаті вантажоперевезення з країнами ЄС зросли з 43,48 млн тонн у 2019 році до 49,62 млн тонн у 2021 році, а вантажоперевезення з країнами СНД зросли з 73,69 млн тонн у 2019 році до 73,66 млн тонн у 2021 році..[10].

За 2019–2021 рр. загальний обсяг оформлення митних декларацій форми МД-2, за якими оформлюються товари підприємств постійно зростає від 4559,4

тис. шт. у 2019 р., 4464,6 тис. шт. у 2020 р., 5159,3 тис. шт. у 2021 р. Суттєве зменшення зафіксовано у кількості оформлених МД-2 на прохідний транзит у 2020 р., що безпосередньо пов'язано із закриттям пунктів пропуску на кордоні. Наведені дані також свідчать про активне використання електронних сервісів для оформлення митних декларацій, що значно зменшує час на здійснення митних формальностей (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Обсяги оформлення митних декларацій та інших митних документів митними органами у січні-вересні 2019–2021 рр., тис. шт.

Показник	2019р.	2020р.	2021р.
Оформлено МД-2:	4559,4	4464,6	5159,3
На ввезення (надходження)	3089,6	3050,8	3568,7
На вивезення (пересилання)	998,7	985,1	1088,5
На внутрішній транзит	95,6	89,3	106,8
На прохідний транзит	375,5	339,4	395,3
Оформлено МД-2 за процедурою електронного декларування:	4389,4	4314,0	5006,5
На ввезення (надходження)	3052,1	3024,1	3545,9
На вивезення (пересилання)	992,0	980,2	1084,1
На внутрішній транзит	95,2	88,9	106,6
На прохідний транзит	250,1	220,8	269,9
Оформлено інших митних документів:	1620,4	846,0	1024,0
Квитанцій МД-1	1394,8	438,6	491,6
Оглядових розписів М 15	111,4	249,7	325,2
Митних декларацій М-16	114,2	157,7	207,2

*Джерело: розроблено автором на основі [65]

Щодо оформлення інших митних документів, то їх кількість у 2020 році зменшилася більш ніж у 2 рази порівняно з 2019 роком – з 1 620 400 шт. До 846,0 тис. В основному це пов'язано зі зменшенням більш ніж у 3,5 рази видачі митних квитанцій за формою МД-1, яка використовується для сплати митних

платежів при переміщенні громадянами товарів. Водночас кількість марок огляду М-15 зростає майже на 124% у 2020 році та на 30% у 2021 році, а кількість митних декларацій М-15 зростає на 37,6% у 2020 році та на 31,3% у 2021 році. 16, відповідно до якого здійснюється реєстрація товарів, що пересилаються в Україну в міжнародному поштовому та кур'єрському зв'язку.

На динаміку показників зовнішньоекономічної діяльності та на фіскальну ефективність митної політики вкрай негативно вплинула війна РФ проти України. Урядом 24.03.2022 р. було схвалено Закон України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану”.

У контексті змін у митній політиці прийнято такі норми: товари, які ввозяться підприємствами, звільняються від оподаткування митом, крім алкоголю, алкогольних та тютюнових виробів, звільняються від оподаткування податком на додану вартість, податком на споживання та митом транспортні засоби, що ввозяться фізичними особами: легкові автомобілі, кузови, причепа та напівпричепа, мотоцикли, транспортні засоби для перевезення 10 і більше осіб, транспортні засоби для перевезення вантажів; зупинення перевірки документів на відповідність вимогам законодавства з питань митної справи; перелік товарів, визначених Кабінетом Міністрів України для надання дозвільних документів під час імпорту Скасовано обов'язок подавати документацію платники єдиного податку 1-3 (крім III групи за ставкою 3% від доходу) імпортерна декларація на товари, може подати попередню митну декларацію; Термін митного оформлення товарів скорочується до однієї робочої години з моменту подачі товарів митним органам; безкоштовне митне оформлення товарів поза межами митного органу або в неробочий час; більшість положень українського митного законодавства (термін тимчасове зберігання під митним наглядом, термін зберігання митного складу в системі, строк повернення передоплати тощо); за характеристиками та фізико-хімічними властивостями може належати до предметів культурної цінності, наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, радіоелектронне обладнання,

заборонене до імпорту, предмети військового призначення або подвійного використання, небезпечні відходи тощо. , на підставі декларації про відсутність заборон та/або обмежень на такі товари. Такі товари підлягають правилам постмитного нагляду [10].

Військове вторгнення Російської Федерації на територію України 24 лютого 2022 року та подальше розгортання бойових дій вкрай негативно вплинули на стан української економіки, що прямо пропорційно відобразилося на виконання бюджетних показників 2022 р.

За даними Міністерства фінансів України за січень-березень 2022 р. Державний бюджет недоотримав ПДВ із ввезених товарів 7,6 млрд. грн., або на 9,9 % менше ніж за аналогічний період 2021 року та ввізного мита 1,3 млрд. грн., або на 21,2 % менше ніж за аналогічний період 2021 року [64].

Сформована тенденція свідчить про те, що під впливом різноманітних нестабільних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища зовнішньоторговельна сфера країни не є безпечною. Враховуючи військові дії Російської Федерації проти України, важливим завданням у подоланні існуючих дисбалансів у зовнішньоекономічній та торговельній сфері мають стати ефективні економічні та митні реформи.

Через військовий конфлікт та пандемію COVID-19 політична, фінансова та економічна ситуація в Україні є нестабільною, а стан митної політики країни погіршився. Тому необхідно доповнити реалізацію митної політики. Важливими кроками для забезпечення фінансової безпеки нації та покращення умов стануть:

- стабілізація ситуації в країні;
- розвиток імпорто-замінювальних виробництв із подальшою їх орієнтацією на експорт з умовою повного забезпечення потреби внутрішнього ринку в цих товарах;
- модернізація прикордонної інфраструктури для забезпечення швидкого проходження митного кордону України та економії часу;
- залучення інвестицій для створення потужного експортного сектору;

- забезпечення максимальної державної підтримки, яка б проявлялась у державних гарантіях, кредитуванні і страхуванні експорту;
- аналіз конкурентних переваг України у сфері міжнародної торгівлі;
- сприяння інтеграції економіки в європейські і світові господарські об'єднання та організації;
- підвищення рівня професійної підготовки працівників органів митної служби України;
- формування позитивного іміджу товаровиробників України закордоном;
- покращення професійного рівня підготовки працівників органів митної служби України шляхом проведення навчальних тренінгів, семінарів та курсів підвищення кваліфікації;
- аналіз досвіду та напрацювань розвинених країн у сфері митного контролю, аудиту та регулювання.

Висновки до 2 розділу

Сформовані тенденції у сфері зовнішньої торгівлі свідчать про вразливість країни до впливу різноманітних нестабільних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Враховуючи військові дії Російської Федерації проти України, важливим завданням у подоланні існуючих дисбалансів у зовнішньоекономічній та торговельній сфері має стати ефективне реформування економіки та митниці.

Через військовий конфлікт та пандемію COVID-19 політична, фінансова та економічна ситуація в Україні є нестабільною, а стан митної політики країни погіршився. Тому необхідно доповнити реалізацію митної політики. Важливими кроками для забезпечення фінансової безпеки нації та покращення умов стануть:

- стабілізація ситуації в країні;

- розвиток імпорто-замінювальних виробництв із подальшою їх орієнтацією на експорт з умовою повного забезпечення потреби внутрішнього ринку в цих товарах;
- модернізація прикордонної інфраструктури для забезпечення швидкого проходження митного кордону України та економії часу;
- залучення інвестицій для створення потужного експортного сектору;
- забезпечення максимальної державної підтримки, яка б проявлялась у державних гарантіях, кредитуванні і страхуванні експорту;
- аналіз конкурентних переваг України у сфері міжнародної торгівлі;
- сприяння інтеграції економіки в європейські і світові господарські об'єднання та організації;
- підвищення рівня професійної підготовки працівників органів митної служби України;
- формування позитивного іміджу товаровиробників України закордоном;
- покращення професійного рівня підготовки працівників органів митної служби України шляхом проведення навчальних тренінгів, семінарів та курсів підвищення кваліфікації;
- аналіз досвіду та напрацювань розвинених країн у сфері митного контролю, аудиту та регулювання.

РОЗДІЛ 3 НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА РЕАЛІЇ УКРАЇНИ

3.1. Пріоритетні напрямки вдосконалення управління митною політикою

Починаючи з 1990-х років, економіка ХХ століття пройшла через процес визначення найближчого майбутнього. З одного боку, вони залежать від внутрішніх факторів будь-якої країни, пов'язаних з економічними, правовими та соціально-політичними змінами – лібералізація, приватизація, дерегуляція, а з іншого – від екзогенних факторів – глобалізації та регіоналізації економічної діяльності (і суб- регіональна) інтеграція.

Митна політика і митна система країни закономірно формуються під спільною дією внутрішніх і зовнішніх чинників. Крім того, будь-які зміни в правилах і нормах тієї чи іншої країни в цій сфері можуть вплинути на інтереси міжнародних контрагентів (спричинити протиріччя або дозволити їх). Водночас зовнішнє середовище створює середовище, в якому ефективність митної політики, зумовлена внутрішньою економічною ситуацією, може бути змінена відповідно до глобальних тенденцій і балансу сил.

Наприкінці 2019 року в китайському місті Ухань поширилося досі невідоме вірусне захворювання, яке Всесвітня організація охорони здоров'я назвала COVID-19. Поширення чуток про негативний результат хвороби та збільшення кількості смертей серед населення в КНР, а згодом і в багатьох європейських країнах спочатку негативно вплинуло на очікування та поведінку економічних агентів, що призвело до до первинного прояву попиту на товари та послуги. На початку 2020 року COVID-19 поширився на більше людей і країн, що призвело до оголошення всесвітньої пандемії через запровадження масових карантинів і обмежень на роботу та міждержавне пересування людей. Деякі ризики глобалізації посилюються обмеженнями та карантинном,

запровадженими країнами по всьому світу, результатом чого є зниження ВВП, підвищення рівня безробіття, протекціоністські заходи та [3].

Насправді світовий ВВП у 2020 році впав на 4,36% через запровадження карантинних обмежень, що призвело до падіння попиту на товари та послуги, скорочення виробництва промислової продукції та спотворень у глобальних ланцюгах поставок і національних транспортних мережах. . (рис. 3.1).

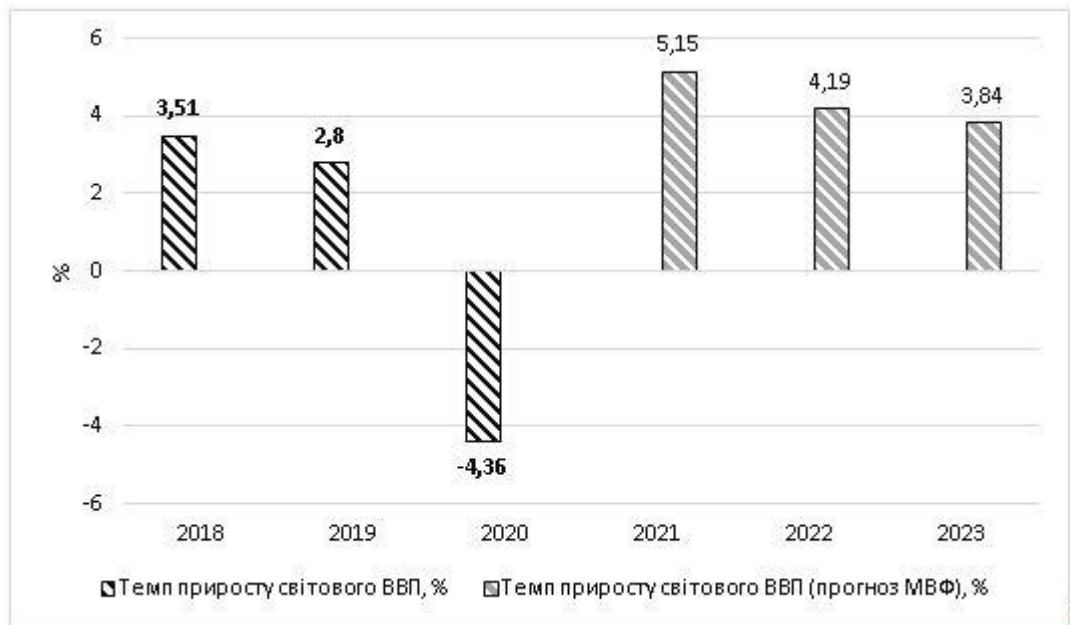

Рис. 3.1. Динаміка реальних і прогнозних значень світового ВВП у 2018-2023 року

*Джерело: розроблено автором на основі [67]

2-3-місячні карантинні обмеження, запроваджені більшістю розвинених країн світу, внесли серйозні та певною мірою незворотні корективи у функціонування світової та національної економіки, зокрема негативний вплив таких обмежень на логістику та контейнерні порти. обслуговує приблизно 80% світової торгівлі. Порушення логістичних ланцюгів призводить до падіння вартості промислової продукції та міжнародної торгівлі як частки світового ВВП (рис. 3.2).

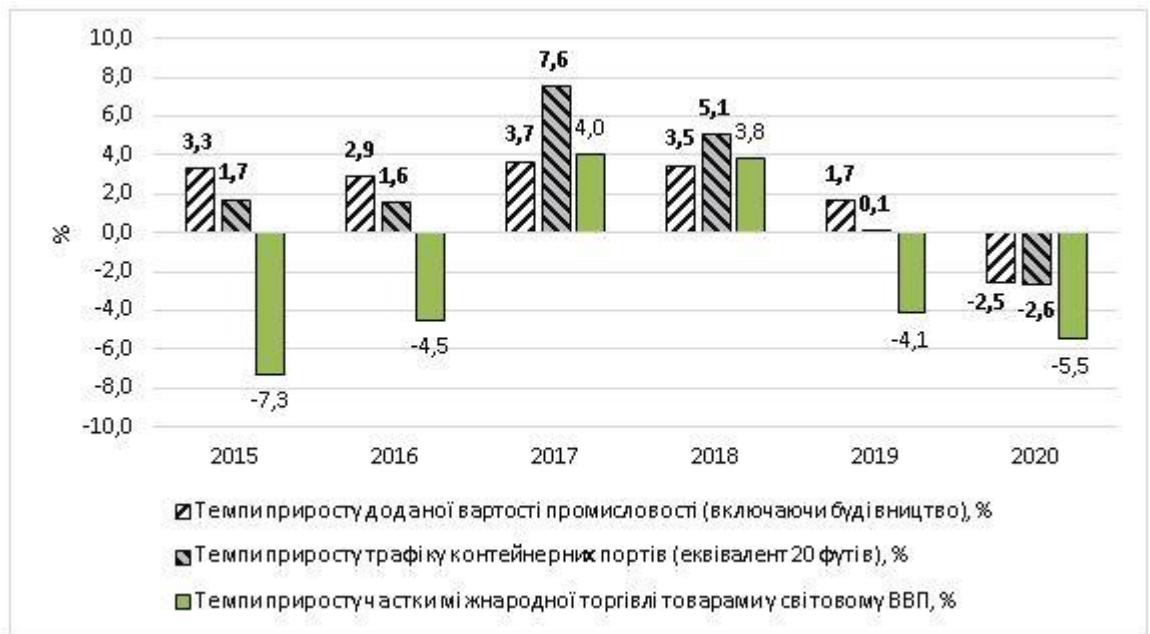

Рис. 3.2. Динаміка деяких показників міжнародної економіки у 2015-2020 роках

*Джерело: розроблено автором на основі [67]

Дані на рисунку 3.2 показують, що через падіння темпів зростання пропускної спроможності контейнерних портів на 2,6% і падіння темпів зростання промислової доданої вартості на 2,5% у 2020 році частка міжнародної торгівлі у світовому ВВП знизиться на 5,5% .

Зменшення обсягів міжнародної торгівлі спонукало деякі розвинені країни світу до перегляду митних правил і вжиття протекціоністських заходів. Тому в квітні 2020 року EUROFER звернувся до Європейської комісії з проханням знизити квоту на імпорт сталі на 75% на шість місяців і ввести мита на імпорт сталі, що перевищує встановлену квоту. Крім того, EUROFER пропонує зменшити частку країн в імпорті сталі в ЄС (наразі 30%) відповідно до глобальних квот, заборонивши перенесення невикористаних квот на наступний період, але при цьому знизити мита на імпорт сталі з 25% до 22% [3].

Незважаючи на встановлені правила Світової організації торгівлі, Європейська комісія ввела нові обмеження на міжнародну торгівлю у формі «Carbon Border Adjustment (CBA)» в рамках так званої стратегії «зеленої

угоди», за якою інші країни буде сплачено 5-14 млрд євро, тоді як для України цей податок коштуватиме близько 566,3 млн євро на рік[3].

Тим часом у травні 2020 року Єврокомісія почала антидемпінгове розслідування щодо імпорту автомобілів на прокат з Туреччини. Крім того, існує загроза встановлення тарифів заднім числом. У результаті було виявлено демпінг і з 14 січня 2021 року терміном на шість місяців почали діяти попередні тарифи, але їх розмір був незначним – 4,8-7,6% залежно від виробника. Крім того, турецькі металургійні компанії розслідуються щодо державних експортних субсидій, які СОТ вважає незаконними.

У відповідь на торгівельні розслідування ЄС проти Туреччини, у грудні 2020 року Туреччина розпочала дзеркальне розслідування проти європейського г/к прокату, а також збільшила мита на приблизно 300 товарних позицій, включаючи металопродукцію. Однак впровадження мита не стосувалися країн, з якими підписані угоди про зону вільної торгівлі.

Внаслідок карантинних обмежень та протекціоністських заходів структура міжнародної торгівлі зазнала певних змін (рис. 3.3).

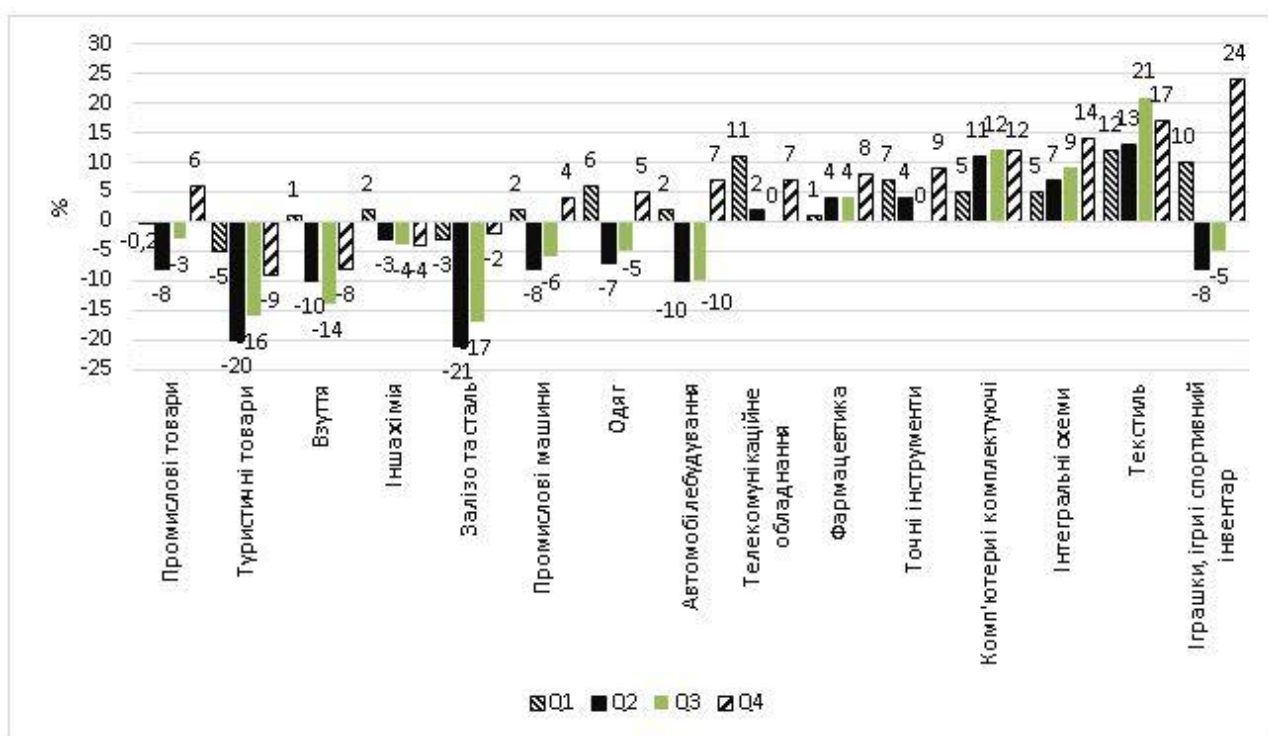

Рис. 3.3. Стан і структура міжнародної торгівлі товарами у 2020 році

*Джерело: розроблено автором на основі [67]

Як показано на рисунку 3.3, у міжнародній торгівлі товарами спостерігаються дисбаланси та пов'язане з цим зниження попиту на товари та послуги в тих секторах, які найбільше залежать від карантинних обмежень. Як наслідок, у другому кварталі 2020 року найбільше впали туризм і виробництво сталі, при цьому доходи впали на 20% і 21% відповідно. Падіння в цих галузях також було очевидним у третьому кварталі, коли доходи впали на 16% і 17% відповідно. Виробництво взуття та автомобілів також впало на 14% та 10% відповідно. Виробництво промислових товарів, промислового обладнання, хімікатів та одягу також зазнало негативного впливу ембарго. Навпаки, масовий перехід до дистанційної роботи та навчання призвів до зростання в секторах економіки, де є попит, а саме: запаси (+24%), текстиль (+21%), інтегральні схеми (+14%), комп'ютери та Комплектуючі (+12%), телекомунікаційне обладнання (+11%), фармацевтика (+8%) тощо.

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що в контексті COVID-19 у світовій торгівлі спостерігаються серйозні дисбаланси, які вимагають ефективної реакції з боку національних і міжнародних регуляторів для мінімізації протекціоністських заходів і створення умов для швидкої та безперешкодної транскордонної торгівлі. Кордони медично необхідних ліків для боротьби з коронавірусною інфекцією.

Помітну роль у цьому відіграє Всесвітня митна організація, яка разом із Всесвітньою організацією охорони здоров'я розробила «Рекомендації щодо класифікації медичних виробів за кодами Гармонізованої системи опису та кодування товарів (HS) для боротьби з COVID-19 (орієнтовно).)». Для контролю за експортом товарів медичного призначення та засобів індивідуального захисту Всесвітня митна організація розробила спеціальну програму ВТАО запустила групу CENcomm з питань інтелектуальної власності [3].

Серед основних заходів, розроблених Всесвітньою митною організацією спрямованих на боротьбу з COVID-19 можна виділити наступні:

- створення і розвиток спеціальної інтернет-сторінки на сайті організації, де оперативно публікуються всі новини щодо поширення коронавірусу та роз'яснюються заходи і рішення Всесвітньої митної організації щодо боротьби з коронавірусом ;
- розробка разом із Всесвітньою організацією охорони здоров'я «Класифікаційного довідника з кодами ГС медичних товарів для боротьби з COVID-19»;
- формування переліку пріоритетних лікарських засобів і товарів медичного призначення для митних адміністрацій з метою мінімізації митних бар'єрів та полегшення боротьби з COVID-19;
- узагальнення кращих практик митних адміністрацій в окремому розділі вебсайту Всесвітньої митної організації під назвою «Практика членів ВМО у відповідь на пандемію COVID-19»;
- створення платформи для розміщення інформації про статус пунктів пропуску за видами транспорту та про час тимчасового припинення роботи пунктів пропуску;
- проведення та координація операції «СТОП» щодо боротьби з незаконним обігом товарів медичного призначення, пов'язаних з COVID-19 [3].

Тому під час поширення пандемії COVID-19 Всесвітня митна організація намагається відігравати роль національного митного інформаційно-аналітичного центру та вживати заходів щодо протидії нелегальним потокам медичних товарів, що необхідно для забезпечення рівного доступу до ринки фармацевтики та обладнання в усіх країнах світу. Водночас Всесвітня митна організація та Світова організація торгівлі також не в змозі запобігти проявам протекціонізму в розвинутих країнах світу, які в основному використовуються для захисту ринку важкої промисловості з найбільшою концентрацією робочих місць. Ми посилаємося на те, що Євросоюз запровадив «зелений податок», антидемпінгові розслідування та скорочення квот на імпорт залізної руди.

Водночас Всесвітня митна організація спільно зі Світовою організацією торгівлі розробили необхідні рекомендації щодо спрощення транскордонного

переміщення медичної продукції. На основі цих рекомендацій національна митниця відкоригувала порядок оформлення імпорту та експорту медичних виробів. Наприклад, у березні 2020 року Європейський Союз ухвалив керівні принципи щодо заходів управління кордонами для забезпечення безперебійного переміщення товарів через кордони, особливо продуктів харчування та товарів медичного призначення з держав-членів ЄС [31]. Метою розробки настанов щодо заходів управління кордонами є дотримання концепції єдиного ринку, тобто збереження єдиної митної політики в межах ЄС, а також мінімізація випадків збільшення обмежень через кордони держав-членів ЄС. Розроблені «принципи» повинні створити умови для підтримки вільного обігу усіх товарів на внутрішньому ринку ЄС, особливо основних продуктів, таких як ліки та харчові продукти. Причому ніяких додаткових сертифікатів бути не повинно для товарів, законно випущених в обіг на єдиному ринку ЄС. Згідно з «принципами» держави-члени ЄС повинні визначити на своїх кордонах пріоритетні «зелені смуги» для перевезення вантажів спрощення безпечного пересування співробітників, які представляють транспортний сектор, включаючи водіїв вантажівок і поїздів, пасажирів, пілотів та екіпажів повітряних суден через внутрішні та зовнішні кордони [17]. Крім того, з метою прискорення транскордонного переміщення медичних товарів та продуктів харчування митні органи ЄС та окремих держав-членів запровадили низку митних преференцій, а саме: затвердили спрощений спосіб митного декларування, дозволили відстрочку платежу митних зборів на 30 днів, скасовано ввізне медичне мито та ПДВ на продукти та продукти харчування [17, с.18-20]. Ці заходи митних органів ЄС дозволяють швидко задовольнити потреби держав-членів у необхідних медичних препаратах для боротьби з коронавірусною хворобою.

Пандемія коронавірусу та заходи, вжиті митними органами країн торговельних партнерів України, суттєво вплинули на національний митний простір. Тому, аналогічно європейським країнам, 11 березня 2020 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову «Про запобігання поширенню на

території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2». " "(із змінами)[45]. Згідно з цією постановою на всій території України запроваджено карантин, а також обмеження пересування та роботи в центральній частині Розпорядження Кабміну № 288-р "Про тимчасове закриття Деякі пункти пропуску та контрольні пункти пропуску через державний кордон», тимчасово закрито 94 пункти пропуску та контрольні пункти пропуску через державний кордон, тимчасово зупинено рух пішоходів через державний кордон у 49 пунктах. [47]. На наш погляд, таке рішення Кабінету Міністрів України хоча й було застосовано з метою мінімізації поширення коронавірусної хвороби на території України, однак організація виконання цього рішення митними органами була вкрай неефективною, адже на міжнародних пунктах пропуску не було забезпечено додаткових можливостей для пропуску українських заробітчаків, які поверталися з європейських країн додому. Внаслідок непродуманої організації транспортного і пішохідного перетину державного кордону України українськими громадянами на пунктах пропуску було допущено формування багатотисячних черг, що суттєво підвищувало ризики захворювання на COVID-19.

Щодо інших заходів, які вживаються митними органами України для протидії пандемії COVID-19, то з метою спрощення ввезення лікарських засобів та транзиту імпортованих виробів медичного призначення через митний кордон Кабінетом Міністрів України прийнято постанову від 20 березня № 224. 2020 р. про затвердження Переліку предметів (у тому числі лікарських засобів, виробів медичного призначення та/або медичного обладнання), необхідних для здійснення заходів із запобігання виникненню і поширенню, локалізації та ліквідації спалахів, епідемій і пандемій гострих респіраторних захворювань, спричинених SARS coronavirus CoV. -2 COVID- 19. Звільнення від ввізного мита та податку на додану вартість [3].

Звільнення від оподаткування імпорту товарів медичного призначення та спрощення перетину державного кордону імпортерами медичної продукції, на наш погляд, за декілька місяців дозволило оперативно ліквідувати нестачу

апаратів штучного дихання та інших необхідних препаратів для боротьби з COVID-19 в Україні.

Таблиця 3.1

Зведена таблиця показників функціонування митної системи України в умовах пандемії COVID-19

Показники	2019	2020	Відхилення, %
Показники діяльності митних органів			
Пропущено через митний кордон України транспортних засобів, тис. од.	18,1	8,9	-50,8
Пропущено товарів через митний кордон України (крім товарів, що переміщуються стаціонарними видами транспорту), млн од.	329,1	333,8	1,4
Оформлено митних декларацій форми МД-2, тис шт	4559,4	4464,6	-2,1
Оформлено квитанцій МД-1, тис шт	1620,4	846,0	-47,8
Показники надходження до державного бюджету України від митних платежів			
Акцизний податок з ввезених на територію України підакцизних товарів (продукції), млрд грн	4,8	5,8	20,8
Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів, млрд грн	29,5	27,4	-7,1
Ввізне мито, млрд грн	2,7	3,0	11,1

*Джерело: розроблено автором на основі [63;65]

Разом з тим, обмеження на перетин державного кордону транспортними засобами та спрощення процедури оформлення імпорту медичних товарів негативно позначилося на кількості оформлених митних документів та обсягах надходжень до державного бюджету України від податків від міжнародної торгівлі та митних платежів (табл. 3.1).

Дані таблиці 3.1 свідчать, що внаслідок обмеження перетину державного кордону України транспортними засобами у 2020 році, обсяг потоку транспортних засобів знизився на 50,8% порівняно з 2019 роком, що в свою чергу призвело до зменшення кількості оформлених квитанцій МД-1 на 47,8%. Окрім цього, внаслідок спрощення процедури митного оформлення товарів медичного призначення та звільнення їх від сплати податку на додану вартість,

відмітимо зменшення обсягів надходження до державного бюджету України коштів від оподаткування імпорту податком на додану вартість.

Таблиця 3.2

Динаміка та структура платіжного балансу України у 2019-2021 роках*

Стаття платіжного балансу	I кв. 2019	II кв. 2019	III кв. 2019	VI кв. 2019	I кв. 2020	II кв. 2020	III кв. 2020	VI кв. 2020	I кв. 2021	II кв. 2021
А. Рахунок поточних операцій	-0,57	-1,27	-3,73	1,45	2,05	2,00	0,55	0,67	-0,87	0,22
Баланс товарів та послуг	-1,87	-2,92	-4,17	-3,56	-1,15	0,81	-1,08	-0,96	-0,93	0,55
Баланс товарів	-2,25	-3,23	-4,46	-4,33	-1,74	-0,57	-2,09	-2,38	-1,90	-0,30
Експорт товарів	11,27	11,20	11,64	11,99	11,26	9,85	11,00	13,04	12,48	14,97
Імпорт товарів	13,51	14,43	16,09	16,32	13,00	10,41	13,09	15,42	14,38	15,27
Баланс послуг	0,38	0,31	0,29	0,77	0,59	1,38	1,01	1,42	0,97	0,84
Експорт послуг	3,84	4,33	4,69	4,61	4,00	3,39	3,89	4,28	3,80	4,23
Імпорт послуг	3,46	4,02	4,40	3,84	3,42	2,00	2,88	2,86	2,83	3,39
Баланс первинних доходів	0,44	0,80	-0,45	1,13	2,28	0,23	0,60	0,43	-1,00	-1,38
Оплата праці (баланс)	2,87	3,09	3,37	3,42	2,96	2,61	2,90	3,25	3,12	3,39
Доходи від інвестицій (баланс)	-2,43	-2,29	-3,82	-2,29	-0,69	-2,38	-2,29	-2,81	-4,11	-4,77
Баланс вторинних доходів	0,85	0,85	0,88	3,88	0,92	0,95	1,03	1,20	1,05	1,05
В. Рахунок операцій з капіталом	-0,01	0,01	0,04	0,00	0,01	0,00	0,00	-0,02	0,01	0,01
С. Фінансовий рахунок	-0,91	-1,68	-5,15	-2,33	2,19	0,66	2,25	-1,83	0,09	-1,04
Д. Зведений баланс (= А + В - С)	0,33	0,42	1,45	3,78	-0,14	1,34	-1,69	2,48	-0,96	1,27

*Джерело: розроблено автором на основі [66]

Проте, на нашу думку, зменшення надходжень від ПДВ на український імпорт пов'язане не звільненням від фармацевтичного податку, а скоріше загальним зменшенням українського імпорту через падіння попиту на деякі імпортні товари, такі як одяг, взуття, промислова продукція тощо (табл. 3.2).

Дані таблиці 3.2 підтверджують нашу тезу про те, що основною причиною зменшення надходжень від ПДВ на імпортні товари стало зниження загального обсягу імпортованих в Україну товарів у II-III кварталах 2020 року. державного бюджету. Таким чином, у другому кварталі 2020 року обсяг імпорту товарів скоротився на 27,9% порівняно з другим кварталом 2019 року,

але в річному вимірі обсяг імпорту зменшився лише на 5,5%, що певним чином вплинуло на падіння. Надходження ПДВ з імпортних товарів надходять до державного бюджету.

Водночас варто зазначити, що українські митні органи не підтримують введення обмежень на транзитне переміщення товарів, що дозволяє збалансувати імпорتنі та експортні операції. Водночас слід зазначити, що пандемія COVID-19 та значна частка (38,8%) сільськогосподарської продукції в структурі експорту України позитивно вплинули на зовнішню торгівлю України, оскільки падіння попиту на Україну зберігало внутрішній, стабільний попит на сільськогосподарську продукцію. Зниження цін на імпорتنі товари та енергоносії на 30 відсотків за поточним сценарієм допомогло б зменшити товарний баланс і загальне негативне сальдо рахунку поточних операцій. Так, в другому кварталі 2019 року баланс товарів складав – 3,23 млрд. дол. США, тоді як в другому кварталі 2020 року цей показник становив лише -0,57 млрд. дол. Баланс рахунку поточних операцій у другому кварталі 2019 року складав -1,27 млрд. дол., а в третьому кварталі -3,73 млрд. дол., тоді як аналогічні показники 2020 року становили 2,0 та 0,55 млрд. дол. відповідно. Що ж стосується експорту, то в період пандемії обсяги експорту у річному вимірі збільшилися у 2020 році на 8,8% [67].

Як наслідок, пандемія COVID-19 негативно вплинула на обсяги міжнародної торгівлі та імпортно-експортні операції України, оскільки карантинні обмеження призвели до скорочення попиту на великі обсяги вантажів і попиту, оскільки обсяги приватного транспорту значно скоротилися, особливо в міжнародні контейнери у 2020 році пропускна спроможність порту впала на 2,6%. Зниження попиту та виробництва негативно вплинуло на обсяги міжнародної торгівлі та світовий ВВП, які впали на 5,5 відсотка та 4,6 відсотка відповідно. Ця тенденція змусила багато розвинутих країн, особливо держав-членів ЄС, переглянути свої митні правила. Перегляд митних правил має чітко протекціоністський відтінок, оскільки падіння внутрішнього виробництва в блоці призводить до зростання безробіття, що, у свою чергу, вимагає від

політиків вжити заходів для захисту внутрішнього ринку. В результаті ЄС зменшив квоти на імпорт сталі та підвищив імпорتنі мита на імпорт залізної руди, окрім цього було прискорено впровадження концепції «зеленого курсу», яка передбачає встановлення вуглецевого податку на продукцію видобувної та важкої промисловості.

Висновки до 3 розділу

Отже, пандемія COVID-19 негативно позначилася на обсягах міжнародної торгівлі та експортно-імпорتنих операціях України, адже карантинні обмеження призвели до зменшення попиту на значний обсяг товарів і попиту, оскільки суттєво знизилися обсяги перевезень приватним і вантажним транспортом, зокрема трафік міжнародних контейнерних портів зменшився на 2,6% у 2020 році. Зменшення попиту та виробництва негативно позначилися на обсягах міжнародної торгівлі та світового ВВП, які скоротилися на 5,5 та 4,6% відповідно. Такі тенденції зумовили необхідність перегляду митних правил в багатьох розвинутих країнах, а зокрема в країнах-членах Європейського Союзу. Перегляд митних правил отримав яскравий протекціоністський підтекст, адже зменшення внутрішнього виробництва у ЄС призвело до зростання безробіття, що в свою чергу вимагало від політиків вжиття заходів захисту внутрішнього ринку. В результаті ЄС зменшив квоти на імпорт сталі та підвищив імпорتنі мита на імпорт залізної руди, окрім цього було прискорено впровадження концепції «зеленого курсу», яка передбачає встановлення вуглецевого податку на продукцію видобувної та важкої промисловості.

Перспективними напрямками дослідження діяльності митних органів України є дослідження проблематики контрабанди товарів та ефективного досвіду політики неопротекціонізму для захисту національного виробника в умовах пандемії, дисбалансів міжнародної торгівлі та гібридної війни.

ВИСНОВКИ

Державна митна політика має на меті створення сприятливих умов для зовнішньоекономічної діяльності в сучасній державі, у зв'язку із чим вона безпосередньо зумовлює способи, методи та механізми реалізації митної функції держави. Митна політика підпадає під вплив тих самих соціальних та політичних законів, що і державна політика взагалі. На конкретний зміст митної політики держави впливають певні об'єктивні фактори.

Конкретні завдання, які вирішуються державою в процесі проведення державної митної політики, обумовлюють відповідні функції Державної фіскальної служби України: фіскальну; регулятивну; захисну.

Митна політика представляє собою цілеспрямовану діяльність держави щодо застосування митних податків і зборів, здійснення митних процедур, а також встановлення сприятливих режимів щодо суб'єктів господарювання іноземних держав. Слід відмітити, що митна політика представляє собою не лише набір певних інструментів і заходів, але й виступає важливим чинником формування спеціальних преференційних режимів, механізмів спрощення та забезпечення безпеки при переміщенні товарів через митний кордон.

Суттєвим показником, який засвідчує вплив митної політики на добробут та економічне процвітання є забезпечення надходжень податків до бюджету країни. Контроль за їх справлянням при переміщенні товарів через митний кордон покладено на митні органи. Тобто необхідний рівень державного бюджету є одним з основних умов макроекономічного економічного зростання. Таким чином, зрозуміло, що не можна провести прямий зв'язок між обсягом грошей у державній скарбниці та економічним зростанням.

Зміни в торговельній політиці України та інших країн, введені обмеження у зв'язку із COVID-19 вплинули на всі сфери життєдіяльності країни, в тому числі на роботу Державної митної служби, обсяги переміщення товарів і транспортних засобів, оформлення митних декларацій та інших митних документів посадовими особами митниць.

Військове вторгнення Російської Федерації на територію України 24 лютого 2022 року та подальше розгортання бойових дій вкрай негативно вплинули на стан української економіки, що прямо пропорційно відобразилося на виконання бюджетних показників 2022 р.

За даними Міністерства фінансів України за січень-березень 2022 р. Державний бюджет недоотримав ПДВ із ввезених товарів 7,6 млрд. грн., або на 9,9 % менше ніж за аналогічний період 2021 року та ввізного мита 1,3 млрд. грн., або на 21,2 % менше ніж за аналогічний період 2021 року.

Встановлені тенденції є свідченням незахищеності зовнішньоторговельної сфери держави від впливу різнопланових дестабілізуючих чинників зовнішнього та внутрішнього середовища. Вагомим завданням для подолання наявних дисбалансів у сфері зовнішньоекономічної торгівлі повинна стати ефективна економічна та митна реформа із врахуванням військових дій РФ проти України.

Отже, пандемія COVID-19 негативно позначилася на обсягах міжнародної торгівлі та експортно-імпорتنих операціях України, адже карантинні обмеження призвели до зменшення попиту на значний обсяг товарів і попиту, оскільки суттєво знизилися обсяги перевезень приватним і вантажним транспортом, зокрема трафік міжнародних контейнерних портів зменшився на 2,6% у 2020 році. Зменшення попиту та виробництва негативно позначилися на обсягах міжнародної торгівлі та світового ВВП, які скоротилися на 5,5 та 4,6% відповідно. Такі тенденції зумовили необхідність перегляду митних правил в багатьох розвинутих країнах, а зокрема в країнах-членах Європейського Союзу. Перегляд митних правил отримав яскравий протекціоністський підтекст, адже зменшення внутрішнього виробництва у ЄС призвело до зростання безробіття, що в свою чергу вимагало від політиків вжиття заходів захисту внутрішнього ринку. В результаті ЄС зменшив квоти на імпорту сталі та підвищив імпортні мита на імпорту залізної руди, окрім цього було прискорено впровадження концепції «зеленого курсу», яка передбачає встановлення вуглецевого податку на продукцію видобувної та важкої промисловості.

Однак в частині регулювання руху товарів медичного призначення через митний кордон ЄС було застосовано значна кількість спрощень митних правил. За цією логікою працювали й митні органи України, які впровадили послаблення митних правил для імпорту товарів медичного призначення, зокрема скасували податок на додану вартість та деякі інші митні платежі. Митні послаблення позитивно вплинули на імпорт медичних хірургічних масок, апаратів штучної вентиляції легень та інших медичних товарів призначених для боротьби з коронавірусом. Окрім цього, митні органи України впровадили заборону на експорт товарів медичного призначення з метою подолання дефіциту медичних хірургічних масок, респіраторів тощо.

Разом з тим, відмітимо, що митні органи не використали період карантинних обмежень для модернізації прикордонної інфраструктури та створення нових пунктів пропуску. Окрім цього, зважаючи на значні протекціоністські ризики для зовнішньоекономічної діяльності України, митним органам доцільно переглянути митну політику у сфері квотування та встановлення експортних мит на експорт сільськогосподарської сировини, адже експорт сировини суттєво зменшує вигоди держави на відміну від експорту готової продукції з високим рівнем доданої вартості. Тому доцільно встановити менші квоти на експорт зерна, натомість забезпечити нульовий тариф для розмитнення технологій, які можна спрямувати на будівництво млинів та інших сільськогосподарських виробництв.

Перспективними напрямками дослідження діяльності митних органів України є дослідження проблематики контрабанди товарів та ефективного досвіду політики неопротекціонізму для захисту національного виробника в умовах пандемії, дисбалансів міжнародної торгівлі та гібридної війни.

Внаслідок потрясінь політичної та фінансово-економічної ситуації в Україні, через військовий конфлікт та пандемію COVID-19 – погіршився стан митної політики держави. Тому потрібно доповнювати підходи до реалізації митної політики. Важливими кроками для забезпечення фінансової безпеки країни і покращення ситуації стануть:

- стабілізація ситуації в країні;
- розвиток імпорто-замінювальних виробництв із подальшою їх орієнтацією на експорт з умовою повного забезпечення потреби внутрішнього ринку в цих товарах;
- модернізація прикордонної інфраструктури для забезпечення швидкого проходження митного кордону України та економії часу;
- залучення інвестицій для створення потужного експортного сектору;
- забезпечення максимальної державної підтримки, яка б проявлялась у державних гарантіях, кредитуванні і страхуванні експорту;
- аналіз конкурентних переваг України у сфері міжнародної торгівлі;
- сприяння інтеграції економіки в європейські і світові господарські об'єднання та організації;
- підвищення рівня професійної підготовки працівників органів митної служби України;
- формування позитивного іміджу товаровиробників України закордоном;
- покращення професійного рівня підготовки працівників органів митної служби України шляхом проведення навчальних тренінгів, семінарів та курсів підвищення кваліфікації;
- аналіз досвіду та напрацювань розвинених країн у сфері митного контролю, аудиту та регулювання.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережнюк. І. Теоретичні основи та сутність митної справи / І. Бережнюк // Вісник Академії митної служби України. – 2002. – № 3. – С. 3-17.
2. Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія [Текст] / І. Г. Бережнюк – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. – 543 с.
3. Бондаренко Є. Особливості функціонування митної системи умовах пандемії COVID-19: зарубіжний досвід та реалії України/Є. Бондаренко, В. Угрин// Economic Analysis, Volume 31. No. 4. 2021. – С.134-148.
4. Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 року (ГАТТ -1994). – [Електронний документ]. – режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_003
5. Глуха Г.Я. Митна політика як фактор економічного зростання країни [Текст] / Г.Я. Глуха // Проблеми економіки, № 3, 2012. – с.20-25
6. Гребельник О.П. Митна справа Підручник [Текст] / О.П. Гребельник. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 472 с.
7. Гребельник О. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: навч. Посібник // О. П. Гребельник. –Київ: Центр навчальної літератури. –2015. – с. 25.
8. Гуцул І. Митна політика та її вплив на зовнішньоекономічну діяльність [Текст] / Інна Гуцул // Світ фінансів. – 2016. – Вип. 2. – С. 67.
9. Дем'янюк О. Митний тариф як регулятор зовнішньої торгівлі держави // Економічний аналіз. – 2012. – Вип. 10. Ч. 2. – С. 21-24.
10. Дерманська Л.В. Оцінка фіскальної ефективності митної політики України /Л.В. Дерманська – Економіка та суспільство, №38, 2022. – режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-25>
11. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
12. Дубініна А.А. Митна справа: підручник[Текст] / А.А. Дубініна, С.В.

Сорокіна, О.І. Зельніченко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 320 с.

13. Додін Є.В. Міжнародне співробітництво з питань митної справи: навч. посібн. / Є.В. Додін, В.В. Серафімов. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2016. – 176 с.

14. Ершов А.Б. Международные таможенные отношения [Текст] : учебное пособие [Текст] / А.Б. Ершов. – СПб., 2000. – 319 с.

15. Жорін Ф.Л. Сучасна митна політика України: навчальний посібник / Ф.Л. Жорін – К.: Магістр–XXI ст., 2016. – 176 с.

16. Заклекта-Берестовенко, О. С. Зарубіжний досвід реалізації митної справи [Текст] / О. С. Заклекта-Берестовенко // Митна справа: підручник / А. І. Крисоватий, С. Д. Герчаківський, О. Б. Дем'янюк, О. В. Бречко; за ред. А. І. Крисоватого. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – С. 503-524.

17. Закон України від 16.09.2014 № 1678–VII «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони»: // Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. – Ст. 2125.

18. Калініченко А.І. Шлях адаптації українського митного законодавства до світових стандартів [Текст] / А.І. Калініченко // Юридичний науковий електронний журнал, №1, 2015. – С. 115-118

19. Карамбович І. М. Митна система та її роль в регулюванні зовнішньої торгівлі України: монографія [Текст] / І. М. Карамбович. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. – 281 с.

20. Коломоєць О.В. Митна політика сучасної держави в структурі державної політики / О.В. Коломоєць // Науковий вісник Херсонського державного університету, Випуск 4, Том.2, 2014 – С. 60-64

21. Кормич Б.А. Державно-правовий механізм митної політики України: монографія / Б.А. Кормич. – Х. – 2012. – 199 с.

22. Конвенція про спрощення формальностей у торгівлі товарами від 20 травня 1987 р. / ЄЕС, Австрія, Фінляндія [...]; Конвенція, Міжнародний документ в редакції від 25.03.2003 – [Електронний документ]. – режим доступу:

http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/987_012

23. Конвенція про єдиний режим транзиту від 20 травня 1987 р. (із змінами) / ЄЕС; Конвенція, Міжнародний документ – [Електронний документ]. – режим доступу: – www.kmu.gov.ua/docs/EA/.../15_Annexes.pdf

24. Криварникова І.Ю., Чабаненко Ж.М. Проблеми та шляхи удосконалення державного регулювання в Україні // Митна політика в Україні в контексті європейського вибору, проблеми та шляхи вирішення. – Дніпро: Академія митної служби України. – 2015. – 256 с.

25. Крисоватий А. Фіскальна ефективність ПДВ із ввезених на митну територію України товарів / А. Крисоватий, І. Гуцул // Економіст. – 2015. – № 5. – С.7-9.

26. Крисоватий А. Податкові аспекти соціального добробуту в Україні / Андрій Крисоватий, Анатолій Луцик // Світ фінансів. – 2016. – Вип. 2 (47). – С. 7-17.

27. Луценко І. С. Основні етапи реалізації митної політики України в сфері зовнішньоекономічної діяльності / Луценко І. С // Ефективна Економіка – 2011 – №1 УДК 336.02:339.9.012.24 Режим доступу – <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php>

28. Луцик А. І. Митна політика України – стимулятор економіки в умовах інтеграційних процесів / А. І. Луцик // Економічний аналіз. – № 7. – 2014.

29. Мартинюк В. П. Митна система України та її фіскально-регулюючий потенціал [Текст] / В.П. Мартинюк // Механізм регулювання економіки. — 2010. — №3, Т.2. — С. 84-92.

30. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція – редакція на 26 червня 1999 року) // Про приєднання України до Конвенції див. Закон N 227-V від 05.10.2006). – [Електронний документ]. – режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643

31. Митне регулювання в ЄС та Україні : порівняльно-правове

дослідження: Науково-практичний посібник [Текст] / Мароха В., Олійник Н. Омельченко О. та інш.; за наук. рРеБ. А.В. Мазура. – К.: ТОВ "Ніка-Прінт", 2005. – 832 с.

32. Митний Кодекс України № 1796-VIII від 20.12.2016 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495>.

33. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.

34. Науменко В.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні: Монографія [Текст] / В.П. Науменко, П.В. Пашко, В.А. Руссков, 2006. – 394 с.

35. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку справляння митних платежів при ввезенні на митну територію України товарів громадянами» від 22.05.2012 № 581 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0916-12>.

36. Пасічник А.М. Нова комп'ютеризована транзитна система ЄС: проблеми та перспективи для України /А.М. Пасічник, О.П. Кузнецов, С.О. Полока // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Технічні науки. – 2011. – № 1. – С. 5-11. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamsutn_2011_1\(45\)__3.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamsutn_2011_1(45)__3.pdf)

37. Пашко П.В. Реалізація функцій митної політики України в умовах глобалізації [Текст] / П.В. Пашко // Вісник КНТЕУ. – 2009. – №4. – С. 5-11.

38. Пашко П. В. Щодо термінів «митна політика» та «митна справа» / П. В. Пашко // Вісник Академії митної служби України. Серія Економіка. – 2012. – № 2 (48). – С. 41–45.

39. Петруня Ю. Є. Особливості регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні за допомогою митного тарифу / Ю.Є. Петруня, В. Ю. Єдинак, Я. В. Бугай // Економіка та держава. – 2015. –№ 1. –С. 76-78.

40. Податковий кодекс України № 2245-VIII від 07.12.2017р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

41. Положення про митні декларації // Затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. N 450 (Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 304 від 06.08.2014) – [Електронний документ]. – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/450-2012-%D0%BF>

42. Приймаченко Б.В. Митна політика держави та її реалізація митними органами: монографія / Приймаченко Б.В. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2006. – 332 с.

43. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року N 959-XII / (Із змінами, внесеними згідно із Законами України станом N 1697-VII від 14.10.2014)- [Електронний документ]. – режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

44. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну: Закон України від 22 грудня 1998 року N 332-XIV // (Із змінами, внесеними згідно із Законами України станом N 406-VII від 04.07.2013) – [Електронний документ]. – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/332-14>

45. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-п#Text>.

46. Протокол про вступ України до Світової організації торгівлі (Женева, 5 лютого 2008 року) // Протокол ратифіковано Законом України N 250-VI від 10.04.2008. – [Електронний документ]. – режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/981_049

47. Про тимчасове закриття деяких пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 березня 2020 № 288-р (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/288-2020-р#Text>.

48. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа // Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 631 – – [Електронний документ]. – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1360-12>

49. Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації // Рада Митного Співробітництва; Стандарт, Програма, Резолюція [...] від 01.06.2005 – [Електронний документ]. – режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/976_003

50. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 р. № 1236-р. «Про схвалення Концепції створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1236-2008-%D1%80>.

51. Ситник Н.С. Митна політика України в умовах пандемії COVID-2019 / Н.С. Ситник, В.В. Беднарчук – Економіка та суспільство, №37, 2022. – режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-15>

52. Сідельникова Л.П. Податкова система: Навчальний посібник [Текст] / Л.П. Сідельникова, Н.М. Костіна. – Київ: Ліра-К, 2013. – 579 с. – 2 – ге видання, перероб. і доп.

53. Соколовська О.В. Удосконалення митно-тарифної політики України як напрям підвищення економічної безпеки України / О.В. Соколовська // Електронний журнал "Ефективна економіка", № 9, 2012. – режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1364>

54. Соціальні аспекти податкової політики: підручник. / Т. В. Калінеску, І. В. Пономарьова. С. В. Альошкін. – Сєверодонецькі вид-во СНУ ім. В. Даля. 2015. – 120, 384 с.

55. Стельмашук А.М. Підвищення ролі митної політики в системі захисту внутрішнього ринку / А. М. Стельмашук // Всеукраїнський науково - виробничий журнал «Інноваційна економіка». – №6. – 2011. – С. 279–286.

56. Сучасна парадигма фіскальної політики України в умовах формування суспільства сталого розвитку [Текст]: монографія / А. І. Крисоватий, Л. П. Амбрик, М. П. Бадида [та ін.]; за наук. ред. А. І. Крисоватого. - Тернопіль: ТНЕУ, 2015. - 460 с.

57. Ткачик Ф. П. Митні та податкові регулятори зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс] / Ф. П. Ткачик, І. А. Гуцул // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Економіка. – 2013. – Вип. 24. – С. 132-136.

58. Ткачик Ф.П. Моніторинг діяльності фіскальних органів у сфері роз'яснення митного законодавства та мінімізації митних ризиків / Ф.П. Ткачик, К.В. Крисовата // Економіст. – 2015. - № 5. – С. 10-13.

59. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони //Угоду ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014 – [Електронний документ]. – режим доступу: – http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011

60. Філатов В.В. Напрямки сучасної митної політики України [Текст] / В.В. Філатов // Митна справа. – 2009. – №4 (64). – С. 24-30.)

61. Фіскальний простір сталого соціально-економічного розвитку держави [Електронний ресурс]: монографія / А. І. Крисоватий, Л. П. Амбрик, В. А. Валігура [та ін.]; за ред. А. І. Крисоватого. - Тернопіль: ТНЕУ, 2016. - 332 с.

62. Ченцов В. Механізми державного управління митною справою ЄС та України: порівняльний аналіз / В.Ченцов // Державне управління та місцеве самоврядування, 2012, № 3(14) – С.72-81

63. <http://treasury.gov.ua/main/uk/index> – Офіційний Інтернет-сайт Державної казначейської служби України, 2022

64. <http://www.minfin.gov.ua/> – Офіційний Інтернет-сайт Міністерства фінансів України, 2022

65. https://customs.gov.ua/ – Офіційний Інтернет-сайт Державної митної служби України, 2022

66. <http://www.ukrstat.gov.ua/> – Офіційний Інтернет-сайт Державної служби статистики України, 2022

67. <http://dndims.com/structure/about/> – Офіційний Інтернет-сайт Державного науково-дослідного інституту митної справи, 2022

68. Шульга М.Г. Митне право України: навчальний посібник / М.Г. Шульга. – Х.: Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2015. – 100 с.